

גלי צה"ל: מניין ולאן?

ביקורת
והמלצות מעשיות

אייל צור

תמוז תשע"ד – יולי 2014
נייר מדיניות מס' 8

אייל צור

עמית מחקר בפורום קהלת

אייל הינו תלמיד מחקר במחלקה למדע המדינה באוניברסיטה העברית בירושלים. הוא בעל תואר בוגר במדע המדינה ובלימודי האסלאם והמזרח התיכון (בהצטיינות) ותואר מוסמך במדע המדינה (בהצטיינות) - שניהם מהאוניברסיטה העברית.

גלי צה"ל: מניין ולאן?

ביקורת
והמלצות מעשיות

אייל צור

תמוז תשע"ד – יולי 2014
נייר מדיניות מס' 8

**גלי צה"ל - מניין ולאן?
ביקורת והמלצות מעשיות**

אייל צור

© כל הזכויות שמורות לפורום קהלת (ע"ר)

נדפס בישראל, תשע"ד - 2014

מסת"ב 1-03-7674-965-978 ISBN

תוכן העניינים

---

v	תמצית.....
1	גלי צה"ל • השנים הראשונות.....
3	גלי צה"ל • מהלידה-מחדש ועד ימינו.....
9	הטיעונים התומכים • בקיומו של שידור הרדיו הצבאי בישראל במתכונתו הנוכחית והתייחסותנו אליהם.....
13	הטיעונים המבקרים • את מתכונתו הנוכחית של שידור הרדיו הצבאי בישראל והתייחסותנו אליהם.....
19	סיכום והמלצות מדיניות.....
23	תודות.....
25	הערות.....
29	נספח.....

תמצית

נייר-מדיניות זה מבקש לבחון את ההצדקות לקיומו של שידור רדיו צבאי במדינת-ישראל בימינו. הוא מציג את עיקרי תולדותיה של תחנת הרדיו הצבאית "גלי צה"ל", את השלבים העיקריים בהתפתחותה ואת מאפייניה. לאחר מכן הוא מנתח את הטיעונים התומכים בקיומה במתכונתה הנוכחית ואת הטיעונים המבקרים מתכונת זו. לצד ההכרה בתרומתו של שידור הרדיו הצבאי לצבא, לחברה, לשיח ולתרבות בישראל בעשורים האחרונים, נטען כי על גלי צה"ל לראות בחיילים את קהל-היעד המרכזי שלה, אם כי לא הבלעדי. לפיכך נטען כי שידוריה בתחומים אזרחיים וצבאיים כאחד צריכים להיות מופנים בראש ובראשונה לחיילים ולכוון לטעמם, וכי יש להגדיל את מספר התוכניות על צבא ועל חיילים המשודרות בתחנה. אם לא כן, אין הצדקה להמשך קיומה של התחנה במסגרת הצבאית. כמו כן מוצעים שינויים הנוגעים במבנה התחנה ובאופן התנהלותה.

גלי צה"ל

השנים הראשונות¹

עם זאת, שני אנשי חיל הקשר, ישעיהו לביא ונפתלי רז, הציעו להקים תחנת שידור צבאית נפרדת בעבור חיילי צה"ל, אשר תספק להם תוכני הווי ובידור בדומה לתחנה שפעלה באותן שנים לטובת חיילי הממלכה הבריטית. הרמטכ"ל השני של צה"ל, רא"ל יגאל ידן, הסכים לקדם את הרעיון, יחד עם גורמים נוספים בצמרת הצבא. הוא אף ביקש להרחיב את תחומי עיסוקה של התחנה המיועדת, כך שהיא תקדם את היות צה"ל "כור היתוך" ותשמש מכשיר חינוכי לחייליו. ראש הממשלה ושר הביטחון דאז, דוד בן-גוריון, נתן את ברכתו להקמת התחנה.³

חרף הסתייגותם של אנשי "קול ישראל" ושל זאב שרף, שהיה אז מזכיר הממשלה ומנכ"ל משרד ראש הממשלה, וחרף העובדה שרוב חבריה של ועדה שהוקמה לבחינת העניין המליצו להסתפק בהמשך שידוריהן של תוכניות לחיילים במסגרת הרדיו האזרחי, החליט בן-גוריון להביא לממשלה הצעה להקים תחנת רדיו צבאית. אחד הטעונונים שהושמעו בעד הקמתה של תחנה נפרדת היה הרצון להימנע מליצור את הרושם ש"קול ישראל" היא תחנה שמשרתת את הצבא. הממשלה אישרה את ההצעה ב-7 בספטמבר 1950 ברוב של חמישה

ראשיתו של השידור הצבאי בתקופת היישוב, כאשר ארגון "ההגנה" הפעיל תחנות שידור מחתרטיות בירושלים ובתל-אביב, אשר שימשו את חברי הארגון. לאחר כינונה של מדינת-ישראל והקמת צה"ל, איחדו תחנת "קול ישראל" וצה"ל שידורים צבאיים באזורים שונים למשך שני חצאי שעה ביום תחת השם "קול צבא ההגנה". שידורים אלה כללו דיווחי חדשות, מסירת הודעות, דרישות-שלום ועוד. בשל מצוקה תקציבית הוחלט להעביר את התוכניות הצבאיות ל"קול ישראל", וזו הקצתה חצי שעה מדי ערב לשידור בעבור חיילי צה"ל. הצבא והצרכים הביטחוניים תפסו אפוא מקום מרכזי בסדר-היום של המדינה החדשה וגם בשידורי הרדיו הממלכתי שלה.²

"ראשיתו של השידור הצבאי בתקופת היישוב, כאשר ארגון "ההגנה" הפעיל תחנות שידור מחתרטיות בירושלים ובתל-אביב, אשר שימשו את חברי הארגון."

הבוקר, ותחתייהם שידרה התחנה מוזיקה במשך שעתיים בשעות אחר-צהריים המוקדמות. הצעתו של מנהל "קול ישראל" באותן שנים לאחד את שתי התחנות נדחתה על ידי צה"ל. במקום ההצעה להכפיף את גל"צ לרשות השידור, שהוקמה בשנת 1965, נקבע בחוק רשות השידור, התשכ"ה-1965, כי התוכניות הצבאיות של גל"צ יפוקחו על ידי שר הביטחון, ורק התוכניות הלא-צבאיות של התחנה, כפי שתוגדרנה על ידי שר הביטחון, תהיינה תחת פיקוחה של הרשות החדשה, ומפקד גל"צ יוזמן להשתתף בישיבות הוועד המנהל ולהשמיע בהן דעה מייעצת.¹⁰

באותה שנה נכנס דן בוהם לתפקיד מפקד גל"צ, והתחנה שידרה באותן שנים בין השעות 17:00 ל-22:30. במשך תקופת כהונתו הקצרה של בוהם, שארכה שנתיים, הוקצו משאבים נוספים לתחנה וחוזקו המרכיבים החינוכיים והצבאיים בשידוריה. מספר התוכניות הצבאיות ששודרו בה שולש, וכמות השירים העבריים שהושמעו בה הוגדלה.

"תחנת גלי צה"ל" (גל"צ)

החלה את שידוריה ב-24

בספטמבר 1950, מבניין

בית-ספר "המנחיל" ברמת-גן,

תחת פיקודו של צבי ברוש

ובמסגרת חיל החינוך.

תומכים מול ארבעה מתנגדים, לאחר שנקבע כי התחנה תופעל למשך שנת ניסיון אחת בתיאום עם "קול ישראל". תחנת "גלי צה"ל" (גל"צ) החלה את שידוריה כעבור שבועיים וחצי, ב-24 בספטמבר 1950, מבניין בית-ספר "המנחיל" ברמת-גן, תחת פיקודו של צבי ברוש ובמסגרת חיל החינוך.⁴ בשידור הראשון של התחנה נשמעו, בין היתר, דברי הברכה של בן-גוריון, שבהם ייעד לתחנה מטרות ביטחוניות ומטרות חברתיות כאחד, וזאת כביטוי לתפיסתו שצה"ל הוא "צבא העם" ומכשיר חברתי מן המעלה הראשונה.⁵

בראשית ימיה שידרה גל"צ על בסיס יומי בין השעות 18:30 ל-22:00, ולוח השידורים שלה כלל תוכניות הסברה, אקטואליה, השכלה, מוזיקה, הווי ובידור. היא נאלצה לפעול במסגרת תקציבית מוגבלת למדי, ועל כן כללה צוות מצומצם בלבד של חיילים בשירות סדיר ושל אנשי רדיו ותיקים שגויסו לשירות מילואים, התמודדה עם קשיים בקליטת שידוריה ברחבי הארץ, וניצבה לא פעם בפני סכנת סגירה.⁶ סגנון השידור וההגשה בתחנה נחשב קליל מזה של "קול ישראל", וכך גם התכנים ששודרו בה. זאת, בהשראתו של מפקדה החדש בנימין (בנו) צור, שנכנס לתפקידו בשנת 1952. הקלילות בהגשה ובתוכן של תוכניות מסוימות ממשיכה ללוות את התחנה עד ימינו. בחודש אוקטובר 1956 סיקרו כתבי התחנה את "מבצע קדש" מבלי להצטרף לכוחות המסתערים, ולא היוו גורם משמעותי בסיקור המערכה.⁷

בחודש מאי 1958, כאשר מלאו למדינה ולצה"ל עשר שנים, עברה התחנה לבניין ביפו, שממנו היא משדרת עד היום, ושעות השידור שלה התארכו מעט. בהמשך היא החלה לשדר מגזין אקטואליה מדי ערב⁸, וכן הופקה לראשונה במסגרתה סדרת קומדיה רדיופונית בהמשכים.⁹ בחודש מאי 1962 קיבלה התחנה אישור לשדר גם בשעות הבוקר, למגינת-ליבם של אנשי "קול ישראל". כעבור שנתיים בוטלו שידורי

גלי צה"ל

מהלידה-מחדש ועד ימינו

ל"לידתה המחודשת" ולחיזוק משמעותי של התכנים האזרחיים ששודרו בה. זאת, מתוך רצון להופכה לתחנה שפונה לצעירים, ואשר עוסקת לא רק בחיילים ובצבא, אלא גם נותנת מענה לרצונותיהם ולהעדפותיהם הרדיופוניות, ומתחרה בהצלחה עם הטלוויזיה הישראלית, שהחלה את שידוריה בשנת 1968.¹²

תהליך זה נעשה באמצעות גיוס משאבים בעבור התחנה, הרחבה משמעותית ומודרגת של שעות השידור שלה (בשנת 1970 היא כבר שידרה במשך שתיים-עשרה שעות ביממה); יצירה של תוכניות חדשות ומיזמים רדיופוניים בתחומים מגוונים (תרבות, בידור, צבא וביטחון)¹³; ריענון של לוח המשדרים מדי חצי שנה תוך היוועצות עם גורמים בתוך התחנה ומחוץ לה; בניית לוח שידורים שמשלב לסירוגין, על בסיס יומי, תוכניות רציניות ותוכניות קלילות יותר ("שיטת הסנדוויץ'"); שילוב אמנים, עיתונאים ויוצרים כמגישי תוכניות; מעורבות אישית של המפקד בבחירת המגויסים לתפקידים עיתונאיים בתחנה; שידור פזמונים ישראליים לצד פזמונים לועזיים קצביים (לרבות מוזיקת רוק); שיווק התחנה בציבור הרחב ועוד. לבני סבר כי ניתן להגיע לקהל מאזינים גדול גם באמצעות הפקת שידורים ברמה גבוהה.¹⁴

בתקופת ההמתנה, לקראת מלחמת ששת הימים, ליוו כתבי גל"צ את הכוחות שנערכו בגבול ישראל-מצרים. במהלך המלחמה, ביוני 1967, הם נטלו חלק בסיקור הכוחות השונים, אך הבכורה הייתה נתונה לכתבים של תחנת "קול ישראל", שנהנתה מפופולריות רבה יותר בקרב המאזינים.¹¹ לנוכח מציאות זו נמצאה שוב התחנה בסכנת סגירה, ועל מנת להבטיח את המשך קיומה, פנה קצין חינוך ראשי באותה עת, אל"מ מרדכי בר-און, אל יצחק לבני, עורך העיתון הצבאי "במחנה", על מנת שייאות לקבל על עצמו את הפיקוד על גל"צ. לבני נענה להצעה, וכיהן במקביל כמפקד גל"צ וכעורך "במחנה" בשנים 1967-1974. הוא שינה את דמותה של התחנה לבלי הכר, והוביל למעשה

**"לבני שינה את דמותה של
התחנה לבלי הכר, והוביל
למעשה ל"לידתה המחודשת"
ולחיזוק משמעותי של התכנים
האזרחיים ששודרו בה."**

לאחר מינויו של לבני לתפקיד מנכ"ל רשות השידור, בשנת 1974, התמנה במקומו סגנו מרדכי נאור, שכיהן כמפקד גל"צ עד שנת 1978. במהלך כהונתו של נאור כמפקד גל"צ התפתח מאוד תחום החדשות והאקטואליה בתחנה: הוקם אולפן משולב עם מערכת חדשות; הורחבו תחומי הסיקור החדשותי; שודרו מבזקי חדשות ביום, בלילה וכל אימת שהגיע מידע חשוב; שולבו תחקירים, כתבות-הרחבה ופינות קבועות ביומני החדשות; הופעל לראשונה "טלפון אדום" לקבלת מידע חדשותי מציבור המאזינים; התפתח התחום של חדשות החוץ ועוד. בין האירועים שסקרו באותן שנים בתחנה נכללו "מבצע יהונתן" ("מבצע אנטבה"), המהפך הפוליטי במאי 1977 והמגעים המדיניים בין ישראל לבין מצרים. כמו כן הוחל לראשונה בשידור דיווחי תנועה ממסוק בשיתוף משטרת ישראל ומשרד התחבורה.¹⁸ נוסף על כך הופקו תוכניות נוספות שזכו בפופולריות רבה בקרב המאזינים, ביניהן "האוניברסיטה המשודרת" בשיתוף אוניברסיטת תל-אביב, תוכנית הבוקר "707" ועוד. בשנת 1976 נעשה ניסיון נוסף לרתום את גל"צ לטובת הקמתה של תחנת טלוויזיה צבאית, אך גם הפעם המיזם לא הבשיל.¹⁹

האיומים על קיומה של התחנה לא חלפו. בשנת 1976 בחן שר הביטחון דאז, שמעון פרס, את עתידה של גל"צ לנוכח הצורך לערוך קיצוצים בתקציב הביטחון. פרס סבר כי יש להמשיך לקיים את התחנה תוך שימת דגש באיכות שידוריה ולא בשיעורי ההאזנה להם. לאחר המהפך הפוליטי בשנת 1977 שקל שר הביטחון החדש, עזר ויצמן, בכובד-ראש את האפשרות לסגור את התחנה או לחלופין להותיר בה רק תוכניות והודעות על טהרת התחום הצבאי. לאחר התנגדות נרחבת למהלך בצמרת צה"ל, בראשות הרמטכ"ל רא"ל מרדכי גור, דחה ויצמן את החלטתו בנידון בשנה, וחרב הסגירה לא הונפה על ידיו שוב.²⁰

אכן, בתוך שנים מעטות נהייתה גל"צ לגורם מרכזי במפת התקשורת הישראלית. הרכבו של סגל התחנה, שכלל חיילים צעירים ונמרצים ולצידם עיתונאים ותיקים ומנוסים, נהפך למאפיין מרכזי של גל"צ מאז ועד ימינו. רעיונות שונים שיושמו לראשונה בתחנה באותן שנים וכן בתקופות מאוחרות יותר היוו דגם לחיקוי בעבור "קול ישראל", והשפיעו גם על העיתונות הכתובה ועל שידורי הטלוויזיה. השינויים שקידם לבני, יחד עם סגניו גדעון סאמט ומרדכי נאור, לא התקבלו בברכה על ידי כמה קצינים בכירים וגורמים בכירים ב"קול ישראל", וכמה מהם אף חפצו בסגירת התחנה, אך התחנה המשיכה להתפתח.¹⁵

מלחמת יום-הכיפורים, שפרצה באוקטובר 1973, היוותה ציון-דרך משמעותי בתולדותיה של גל"צ. לראשונה שידרה התחנה במשך כל שעות היממה: חלק משידוריה הופקו בשיתוף עם "קול ישראל", וחלק אחר – באופן עצמאי. להבדיל ממלחמת ששת הימים, נראה שכאן הייתה ידה של התחנה הצבאית על העליונה, שכן היא נהנתה מיתרונות בולטים ביחס ל"קול ישראל", ביניהם היכולת לגייס עיתונאים כחיילי מילואים וכלי רכב נוספים, והאפשרות להקליט באמצעות רשמקולים קלים וניידים בשטחי הקרבות. בתום הקרבות המשיכו עיתונאי התחנה לסקר את האירועים בחזיתות השונות עד לחתימה על ההסכמים להפרדת הכוחות.¹⁶

בתום המלחמה החליט יצחק לבני כי התחנה תמשיך לשדר עשרים וארבע שעות ביממה, וכי יוקצו משאבים לטובת הרחבת העיסוק של גל"צ בתחום החדשות. לאחר קבלת האישורים והתקציבים הנדרשים, הוקמה בתחנה מערכת חדשות עצמאית, אשר כללה כתבים רבים יותר והתחברה לרשתות טלפרינטר. התחנה שידרה ארבעה יומני חדשות ביממה: בבוקר, בשעות אחר-הצהריים המוקדמות, לפנות ערב ובלילה. גל"צ הייתה במשך שנים רבות תחנת הרדיו היחידה ששידרה במשך כל שעות היממה.¹⁷

”לאחר המהפך הפוליטי בשנת 1977 שקל שר הביטחון החדש, עזר ויצמן, בכובד-ראש את האפשרות לסגור את התחנה או לחלופין להותיר בה רק תוכניות והודעות על טהרת התחום הצבאי.“

זמן קצר לאחר מכן החליף העיתונאי רון בן-ישי את צבי שפירא בתפקיד מפקד גל"צ, והועלה לדרגת אל"מ. עם מינויו פרצה סערה נוספת בעקבות הכוונה של המטה הכללי למנות את אשת "קול ישראל" עדנה פאר לתפקיד ראש מחלקת התוכניות בתחנה. כמה מבין האזרחים עובדי התחנה עתרו לבג"ץ יחד עם ההסתדרות הכללית נגד מינויה של פאר. העתירה נדחתה לבסוף, אך האזרחים עובדי התחנה סירבו לשתף עימה פעולה, וכהונתה לא ארכה זמן רב. במהלך כהונתו של בן-ישי המשיכה התחנה לסקר את פעילות צה"ל בלבנון, ובו בזמן ניתנה במה להפקת תוכניות קלילות יותר, כגון "מה יש" בהגשת ארז טל ואברי גלעד, שזכו בפופולריות רבה.²³

בשנת 1984 עמדה שוב התחנה בעין הסערה, כאשר הרמטכ"ל דאז, רא"ל משה לוי, הורה לקצץ בתקציב של גלי צה"ל, להקטין את מצבת העובדים בתחנה ולסגור את מחלקת החדשות שלה, ובכלל זה להפסיק את שידורם של היומנים ומבזקי החדשות. זאת, בטענה כי אין זה מן הראוי שתחנה צבאית תעסוק בסיקור חדשותי של אירועים פוליטיים. ההחלטה עוררה תרעומת בקרב אנשי התחנה, בקרב כמה נבחרי ציבור, לרבות שר החינוך, בקרב חברי הוועד המנהל של רשות השידור וכן בקרב אישים רבים בעיתונות הכתובה. בן-ישי ניסה לשנות את ההחלטה, ועובדי התחנה עתרו לבג"ץ. בקיץ 1985 הגיעו הפצ"ר ויושב ראש רשות השידור לסיכום שלפיו מחלקת החדשות תאוחד עם מחלקת האקטואליה, יבוטלו יומני הבוקר והצהריים, תקציב התחנה יקטן, ומספר עובדיה יצומצם. בה בעת הוחלט להמשיך לשדר את יומן הערב ואת מבזקי החדשות. בתגובה משכו העובדים את עתירתם, והצעדים שעליהם סוכם יצאו מן הכוח אל הפועל.²⁴

בשנת 1978 סיים נאור את תפקידו כמפקד והוחלף על ידי סגנו צבי שפירא. במהלך כהונתו של שפירא הוגדרו רצועות שידור קבועות; הושם דגש בשידורים במהלך שעות היום, על מנת לפנות גם לקהל מאזינים מבוגר יותר; רועננו שידורי הבוקר; נעשו שינויים בתוכניות המוזיקה, לרבות הנהגת "רשימות השמעה" (playlists); ונחנכו אולפנים חדשים למחלקת החדשות.

אירוע מרכזי ומשמעותי שסוקר בשלהי תקופת כהונתו של שפירא היה מבצע "שלום הגליל" (מלחמת לבנון הראשונה).²¹ במהלך המבצע נקלעה התחנה למשבר פנימי שנסב על אופן תפקודה, שכן שניים מאנשיה – אבשלום קור ועמנואל הראובני – טענו, יחד עם אישי ציבור מצידה הימני של המפה הפוליטית, כי סיקור המהלכים הצבאיים בלבנון היה מוטה שמאלה מבחינה פוליטית. בעקבות הטענות האמורות מינה הרמטכ"ל דאז, רא"ל רפאל איתן, קצין בודק, אשר בחן את הסוגיה והגיע למסקנה כי התחנה פעלה היטב במהלך המבצע. הוא שלל את הטענות על הטיה פוליטית בסיקור, ושייב את צביונה התוסס של התחנה.²²

”בשנת 1984 עמדה שוב התחנה בעין הסערה, כאשר הרמטכ”ל דאז, רא”ל משה לוי, הורה לקצץ בתקציב של גלי צה”ל, להקטין את מצבת העובדים בתחנה ולסגור את מחלקת החדשות שלה, ובכלל זה להפסיק את שידורם של היומנים ומבזקי החדשות.”

להגדיל את קהל המאזינים הצעירים, להרחיב את תוכניות האומר ואת סיקור אירועי החדשות, ולשדר מופעים אמנותיים רבים יותר. כמו כן הורה לפיד לשדר יותר זמר עברי ומוזיקה מזרחית. אירוע מרכזי בחיי המדינה בתקופת לפיד היה מלחמת המפרץ בשנת 1991. במהלך המלחמה שיתפו ”קול ישראל” וגל”צ פעולה במסגרת אולפן משותף – לראשונה למן מלחמת יום הכיפורים. בדומה לקודמו נאלץ לפיד לגייס מקורות תקציביים נוספים לטובת פעילותה של התחנה. בהמשך, בחודש מאי 1991, היה עליו להתמודד עם הנחיתו של הרמטכ”ל דאז, רא”ל אהוד ברק, להעביר את גל”צ לאחריותה של רשות השידור. צעד זה לא יצא אל הפועל בעקבות התנגדות ציבורית ופוליטית רחבה.²⁶

בשלהי שנת 1991 סיים לפיד את תפקידו כמפקד גל”צ והוחלף על ידי תא”ל (במיל’) עמוס גלבע, אשר התפטר מתפקידו ימים ספורים לאחר שמונה בעקבות ריאיון עיתונאי שהעניק. במקומו נבחר למלא את תפקיד מפקד התחנה העיתונאי משה שלונסקי. שלונסקי, שנכנס לתפקידו בפברואר 1992, נאלץ להתמודד עם האתגרים של עידן הטלוויזיה הרב-ערוצית ותחנות הרדיו האזוריות, ובמהלך כהונתו החלה התחנה לשדר תשדירי שירות של ארגונים וגופים ציבוריים, שהיוו מקור מימון נוסף לשידורי התחנה. כמו כן גויסו עיתונאים ותיקים מאמצעי תקשורת אחרים, כגון רזי ברקאי ושלי יחימוביץ’ מ”קול ישראל”, לטובת הגשת תוכניות הבוקר. אירועים מרכזיים במהלך תקופת הפיקוד של שלונסקי על התחנה היו התהליך המדיני עם אש”ף ועם מדינות ערב וכן רצח ראש הממשלה יצחק רבין. נוסף על כך, בנובמבר 1993 החלה בשידוריה גלגל”צ – תחנה המשדרת מוזיקה של ”אמצע הדרך” לאורך כל שעות היממה ונרתמת למאבק בתאונות הדרכים. בהפעלתה של התחנה מעורב גם משרד התחבורה והבטיחות בדרכים.²⁷

בדצמבר 1985 החליף נחמן שי, עיתונאי ויועץ תקשורת, את בן-ישי בתפקיד מפקד גל”צ. שי שם דגש בשיווק התחנה בקרב הציבור הרחב, ופעל לשיפור היחסים בין גל”צ לבין המערכת הפוליטית וצמרת צה”ל. במהלך כהונתו גויסו משאבים לשיפור המשדרים של התחנה, והתחנה החלה לשדר בשני תדרים: AM ו-FM. השידורים בתדר ה-FM, שנקראו ”צה”ל 2”, היו קלילים יותר באופיים ויועדו לקהל צעיר. בהמשך הפעילה התחנה שידורי רדיו אזוריים, שנקראו ”צה”ל 3”, וכן אולפן נייד – ה”אולפנוע”. נוסף על כך הורחבו שידורי החדשות ונפרשו על פני כל שעות היממה. כמו כן, גורמים בתחנה היו מעורבים בהפעלתה של תחנת ”קול הדרום” לטובתם של אזרחי דרום לבנון שתמכו בצד”ל. אירועי חדשות מרכזיים שסוקרו בתקופת כהונתו של שי כללו את המשך שהייתו של צה”ל בלבנון ואת שנותיה הראשונות של האנתפאדה הראשונה.²⁵

בספטמבר 1989 נכנס תא”ל (במיל’) אפרים לפיד לתפקיד מפקד גל”צ, לאחר שסיים את תפקידו כדובר צה”ל. בתקופת כהונתו כמפקד התחנה פעל לפיד לחזק את המימד הצבאי ואת המימד היהודי בלוח השידורים של התחנה,

”בניהו ביקש לחזק את הקשר בין גל”צ לבין צה”ל ומגזרים שונים בחברה הישראלית. הוא ביקש לשנות את תדמיתה התל-אביבית של התחנה ולמשוך אליה ציבור רחב יותר של מאזינים, בעיקר מהפריפריה הציונית-הדתית ומהמגזר הערבי.“

בשנת 2007 פרש בניהו מתפקיד מפקד גל”צ והחל לכהן כדובר צה”ל. את מקומו תפס יצחק טוניק, מגיש ועורך תוכניות בתחנה, שהיה בעברו ממלא-מקום מפקד גל”צ, כאמור. אירוע בולט במהלך כהונתו של טוניק היה מבצע ”עופרת יצוקה” ברצועת עזה בחודשים דצמבר 2008 וינואר 2009. במאי 2011 הודיע שר הביטחון אהוד ברק לטוניק על סיום תפקידו – צעד שנתפס על ידי עיתונאים, פוליטיקאים ומשפטנים מסוימים כהדחה.²⁸

כמחליפו של טוניק נבחר העיתונאי ירון דקל, המפקד הראשון בוגר התחנה, והוא נכנס לתפקידו בראשית שנת 2012. במהלך כהונתו, שנמשכת גם בעת כתיבתן של שורות אלה, ערך דקל שינויים מבניים בגל”צ, שכללו גם פיטורים של עובדים בכירים בתחנה, גיבש חזון לתחנה, פעל לחיזוק הקשר בין התחנה לבין צה”ל, ביקש להביא לידי ביטוי מגוון דעות בשידורים, ריענן את אופי הגשת החדשות במטרה למשוך מאזינים צעירים, קידם תיקון בחוק גלי צה”ל שעיגן את מסגרת הפרסום בשידורי התחנה, וממשיך במגמה של אבי בניהו לקלוט עיתונאים מרקע מגוון במגמה לחבר את חלקיהן השונים של החברה ושל הארץ לתחנה. הוא גם מבקש

שלונסקי פרש מהפיקוד על גל”צ בשנת 1997, ולאחר הליך איתור שנמשך זמן רב מונה לתפקיד, בינואר 1998, אל”מ (במיל’) זאב דרורי. באותן שנים שבו עיתונאים ותיקים לתחנה, רוענן לוח השידורים, ובין היתר הונהגה רצועה של תוכניות אומר בערב שישי. בשנת 2000 סיים דרורי את תפקידו בעקבות ויכוחים שהיו לו עם עובדים בתחנה ועם קצין חינוך ראשי. גם המאמצים לאתר לדרורי מחליף ארכו זמן רב – אל”מ אבי בניהו, עיתונאי ויועץ תקשורת, נכנס לתפקידו ביוני 2001, לאחר תקופה ארוכה שבה כיהן יצחק טוניק בתפקיד ממלא-מקום מפקד התחנה.²⁸

בניהו ביקש לחזק את הקשר בין גל”צ לבין צה”ל ומגזרים שונים בחברה הישראלית. הוא ביקש לשנות את תדמיתה התל-אביבית של התחנה ולמשוך אליה ציבור רחב יותר של מאזינים, בעיקר מהפריפריה הציונית-הדתית ומהמגזר הערבי. לפיכך הוא פעל לגיוס חיילים מרקע מגוון – מיישובי פריפריה, דתיים, בני מיעוטים – וזאת בהמשך להחלטה שהתקבלה עוד לפני שהחלה כהונתו. בתקופתו הוחלט כי הכשרתם של העיתונאים הצבאיים תכלול סיפוח שלהם ליחידות שונות בצבא וספורים ברחבי הארץ. בניהו גם נתן מקום לשידור תכנים הקשורים למסורת ישראל ולתולדות המדינה. נוסף על כך נשלח ה”אולפנוע” לשדר מיישובים בפריפריה, והוחלט להגדיל את היקף המוזיקה הישראלית המושמעת בגלגל”צ. בניהו מספר שהוא ביקש להציב את המאזין במרכז, ולא את השדר, ולפיכך הופסקה התופעה של טיפוח ”שדרנים-כוכבים” דוגמת אלה שצמחו בתחנה במשך עשרות שנים. הוא הצליח לבלום ניסיון להפרטת התחנה שניזום על ידי שר האוצר דאז סילבן שלום במסגרת חוק ההסדרים בשנת 2001, ואף עלה בידו לקדם חקיקה שתסדיר את שידורם של תשדירי חסות במסגרתה. אירועים מרכזיים שסוקרו בימי בניהו היו האנתפאדה השנייה, פיגועי הטרור בארצות-הברית ב-11 בספטמבר 2001 וההינתקות מחבל עזה ומצפון השומרון.²⁹

**”כיום סגל התחנה כולל
260 איש: 172 חיילים בחובה
ובקבע, ולצידם 88 אזרחים
עובדי צה”ל. תחת מפקד
התחנה פועלות חטיבת תוכן
וחטיבה ניהולית, וכל אחת
מהן כוללת כמה מחלקות.”**

להתאים את שידורי התחנה ואת אתר האינטרנט שלה לעידן התקשורתי המודרני.³¹ נוסף על כן, בחודש פברואר 2014 הודיעו דקל ושר הביטחון משה יעלון על כוונתם להעביר את התחנה מיפו ללוד.³²

כיום סגל התחנה כולל 260 איש: 172 חיילים בחובה ובקבע, ולצידם 88 אזרחים עובדי צה”ל. תחת מפקד התחנה פועלות חטיבת תוכן וחטיבה ניהולית, וכל אחת מהן כוללת כמה מחלקות. חטיבת התוכן כוללת את מחלקת התוכניות, את מחלקת החדשות ואת מחלקת גלגל”צ, ואילו החטיבה הניהולית כוללת את המחלקה הטכנית, את מחלקת הדוברות ואת מחלקת משאבי-האנוש. כמו כן, למפקד התחנה יש סגן, שאליו כפופים הרס”ר ותחומי הרכב והלוגיסטיקה.³³ פעילותה של התחנה מעוגנת בהפ”ע 2.0617 – ”גלי צה”ל” (גל”צ) (8.5.2011). פקודה זו קובעת, בין היתר, את יעדי התחנה, את כפיפותה הפיקודית לקצין החינוך והנוער הראשי, את נהליה וכן היבטים כספיים שונים (פרסומות, חסויות, גיוס תרומות וחלוקת פרסים).

הטיעונים התומכים

בקיומו של שידור הרדיו הצבאי בישראל במתכונתו הנוכחית
והתייחסותנו אליהם

2. צורך ורצון של הציבור הרחב ושל חיילי צה"ל להיחשף לתכנים חדשניים ביטחוניים וצבאיים

בשל העובדה שמדינת-ישראל ניצבת עדיין בפני אתגרים ביטחוניים משמעותיים, וסוגיות ביטחוניות וצבאיות תופסות עדיין מקום מרכזי בסדר-היום התקשורתי שלה, נטען כי יש הן צורך חברתי-פוליטי והן ביקוש לקיים שידור ציבורי צבאי במסגרת גל"צ, שישים דגש בסיקור תחומי מדיניות ביטחוניים וצבאיים, ויגדיל את כמות המידע בתחומים אלה שעומדת לרשות הציבור בכללותו ולרשות ציבור החיילים בפרט.³⁶

לדעתנו, לחשיפה של הציבור הרחב ושל חיילי צה"ל בפרט לתכנים חדשניים בתחומי הביטחון והצבא יש היבטים חיוביים, אולם ההיחשפות למידע בתחומים אלה יכולה להיעשות, במינונים שונים, דרך שלל אמצעי תקשורת אחרים: העיתונות המודפסת, השידור הציבורי האזרחי ברדיו ובטלוויזיה, השידור המסחרי ברדיו ובטלוויזיה, וכן אתרי האינטרנט השונים, לרבות אתר האינטרנט של צה"ל. אין אפוא מחסור במקורות מידע חדשניים בתחום הביטחון. יתרה מזו, מלבד תוכניות

1. צורך באמצעי תקשורת בשעת חירום לשם קידום מטרות ביטחוניות

מראשיתה יועדה גל"צ לשמש גם אמצעי לגיוס חיילים בשעת חירום ולהעברת הודעות והנחיות לאוכלוסייה האזרחית, והיא אמורה להמשיך לשמש לתכלית זו גם כיום.³⁴ ברם, למן שנותיה הראשונות של מדינת-ישראל השתכללו מאוד אמצעי התקשורת והתרחבה תפוצתם. כיום ניתן לגייס חיילי מילואים באמצעות יצירת קשר עימם דרך מכשיר הטלפון האישי שלהם. נוסף על כך, את הסיסמאות לגיוסם של חיילי מילואים בשעת חירום ניתן להשמיע ברשתות הרדיו והטלוויזיה הציבוריות האזרחיות, או להשתמש בתחנות הרדיו האזוריות, אשר מחוברות כולן בסיבים אופטיים למרכז שידורים בירושלים. גם את ההנחיות לאוכלוסייה האזרחית בעת עימות ביטחוני ניתן להעביר דרך אמצעי תקשורת אלה.³⁵

האקטואליה, שאכן עוסקות לעיתים קרובות בסוגיות ביטחוניות, מספר התוכניות הצבאיות בתחנה מצומצם למדי.

3. גל"צ כמכשיר חברתי וחינוכי בעבור חיילי צה"ל

ניתן לראות בגל"צ אמצעי לקידום מטרות חברתיות שונות. גל"צ שידרה ומשדרת תוכניות העוסקות בנושאים ובתחומים מגוונים: אקטואליה, תרבות, היסטוריה ישראלית וכללית, ספרות, מדע ועוד. בכך היא מבקשת להביא לידי הרחבת דעתם של החיילים המשרתים בסדיר ובמילואים, לרבות חיילים עולים, ולחזק את זיקתם לעם, לארץ ולצה"ל.³⁷ הצלחה במימוש יעד זה הייתה אמורה להשליך גם על חייהם של האזרחים במדינה לאחר שחרורם משירות סדיר – חיים בחברה משותפת במדינה יהודית ודמוקרטית. התחנה אכן היוותה ומהווה כר ליצירת תכנים רדיופוניים מגוונים ואיכותיים, אולם כאמור לעיל, חיילי צה"ל יכולים כיום להיחשף לתחומי ידע ויצירה מגוונים אף יותר מבעבר באמצעות שלל אמצעי תקשורת אזרחיים – פרטיים וציבוריים כאחד. כמו כן יש בצה"ל ומחוץ לו אמצעים חינוכיים טובים לא פחות לשם קליטתם של חיילים עולים, שחלקם בצבא קטן כיום משהיה בימי הקמתה של התחנה.

במישור אחר נטען כי גל"צ מהווה חוליה חשובה בחיזוק הזיקה בין הצבא והחיילים לבין הציבור הרחב גם בשל העובדה שהיא משדרת תוכניות מגוונות בנושאי חיילים וצבא, שיכולות לחזק את הקשר בין החיילים לבין משפחותיהם והציבור הרחב. גם אנו סבורים כי ראוי לשמר את הקשר בין הצבא לבין החברה, בין היתר באמצעות הפקת תכנים תיעודיים, תרבותיים ואמנותיים העוסקים בצה"ל ובחייליו, וספק אם רשות השידור במצבה כיום, קל וחומר השידור הרדיופוני המסחרי, שמניעו שונים, יפיקו תוכניות מסוג זה. ברם, כיום התוכניות

הצבאיות מהוות חלק קטן בלבד מכלל התוכניות המשודרות בתחנה – שש תוכניות בסך הכל.³⁸ נראה לנו, אפוא, כי הרצון לחזק את הקשר בין הצבא והחיילים לבין החברה הישראלית כולה אינו בא לידי ביטוי בולט דיו בלוח השידורים של התחנה. מצד אחר, העובדה שברשות הרוב המכריע של החיילים יש טלפון נייד, המאפשר להם לתקשר עם בני משפחותיהם ועם חבריהם, הקטינה את הצורך בהפקתן של תוכניות ד"שים לחיילים ומחיילים.

לבסוף, קיימת טענה כי בשל היות צה"ל "צבא העם", אשר מושתת על גיוס חובה של חיילים ממגזרים רחבים באוכלוסייה, מיתוגה של גל"צ כתחנה של חיילים, אשר משיבה רוח רעננה ואינה שוקטת על שמריה, עשוי לתרום לתדמיתו של צה"ל ולהגברת המוטיווציה לשרת בו.³⁹ טענה זו אינה מופרכת מיסודה, אך קשה לדעת באיזו מידה המיתוג של גל"צ משפיע בימינו על המוטיווציה להתגייס לצה"ל בכללותו, ולא רק לתחנה עצמה. ייתכן שמדובר בהשפעה זניחה.

4. גל"צ כגורם מרכזי ואיכותי במפת תקשורת-ההמונים בישראל

במרוצת השנים תפסה גל"צ מקום מרכזי במפת התקשורת הישראלית בכלל ובמפת התקשורת הלא-מסחרית והלא-מפלגתית בפרט. הופקו ומופקות במסגרתה לא מעט תוכניות באיכות גבוהה, אשר מזכירות בצביון שידור ציבורי אזרחי מוצלח.⁴⁰ בהקשר זה גל"צ נהנית מכמה יתרונות. ראשית, יש הטוענים כי להבדיל מרשות השידור, שסובלת מקשיים ניהוליים וכספיים משמעותיים, אנשיה של גל"צ חשופים פחות ללחצים מצד נבחרי ציבור שמטרתם להשפיע על כוח האדם בתחנה, על תוכני השידורים ועל אופיים, באופן שעלול לפגום במקצועיותה של העבודה הרדיופונית לסוגיה. כמו כן, להבדיל ממנכ"ל רשות השידור, מפקד גל"צ אינו צריך להתעמת עם מספר רב של ועדי עובדים בבואו להוציא אל הפועל החלטות

שלישית, נטען כי בגל"צ נוצר תמהיל ייחודי ומוצלח של אנשי תקשורת משכבות גיל שונות, צעירים ומבוגרים, אשר כולל מרץ בצד ניסיון ומניב תוצרים עיתונאיים משובחים, לרבות תוכניות תעודה, אומר ותרבות ברמה גבוהה, אשר השידור הציבורי האזרחי מתקשה לא פעם להפיק, ואילו לשידור המסחרי אין לרוב עניין להפיק. הריענון התדיר של כוח האדם בתחנה, בעקבות שחרורם של חיילים ותיקים משירות וקליטה של חיילים חדשים במקומם, מהווה אפוא יתרון של ממש. חלק מתוצרי העבודה העיתונאית בגל"צ זוכים בעניין ציבורי לא מבוטל, והתחנה זוכה בשיעורי האזנה נאים (גם אם מעט פחות מבעבר) ובאמון ציבורי רחב יחסית – נתון שאי-אפשר להתעלם ממנו.⁴⁵

5. גל"צ כבית-ספר לאומי לתקשורת המונים

נטען כי גל"צ היא בית הספר הלאומי לתקשורת של מדינת-ישראל, וכי היא מכשירה עיתונאים מהשורה הראשונה, אשר משתלבים בתום שירותם הצבאי באמצעי תקשורת שונים ומגוונים, ומביאים עימם ניסיון עשיר ויכולת לקבל אחריות לביצוען של משימות עיתונאיות מורכבות ומגוונות, וכן היכרות עם חלקים רחבים יותר של החברה הישראלית בעקבות רפורמות שנעשו בתהליך המיון וההכשרה בעשור האחרון. קבלת החלטות בנוגע למדיניות גיוסם של עיתונאים צבאיים לגל"צ משליכה אם כן על דמותה של האליטה התקשורתית האזרחית בישראל.⁴⁶

חרף ההכרה בחשיבות קיומה של עיתונות איכותית, יצירתית וביקורתית, וחרף ההכרה בהשפעתה הרבה של התחנה על נוף תקשורת ההמונים בישראל, איננו סבורים כי תפקידה של המדינה – קל וחומר תפקידו של הצבא – להכשיר עיתונאים בעבור שוק התקשורת האזרחי, בין הציבורי ובין הפרטי. לא השתכנענו כי הכשרת כוח-אדם בתחום התקשורת והעיתונות צריכה

הנוגעות בהפקה ובשידור. נוסף על כך נטען כי גל"צ עמדה בהצלחה גם בפני לחצים שהופנו כלפיה מצד גורמים במגזר העסקי. סגל התחנה – חיילים ואזרחים כאחד – הנהנה מעצמאות מקצועית רבה למדי, אשר מאפשרת לו להגיע להישגים בתחום הסיקור החדשותי.⁴¹

אנו סבורים כי גם אם מסיבות מבניות וחברתיות שונות נבחרו ציבור ובעלי הון מפעילים פחות לחץ על התחנה, קשה להעלות על הדעת שאין כלל – או אפילו שאין כמעט – לחצים גלויים או סמויים של הדרג המדיני הנבחר ושל הפיקוד הצבאי על התחנה. גם אם אין מעלים באופן תדיר דרישות לשינוי בתוכניות השונות בגל"צ, העובדים בתחנה והמשרתים בה יודעים כי הם ניצבים בפני גבולות מסוימים אשר אל להם לחצות, כגון מתחת ביקורת על הצבא ועל הדרגים הפיקודיים הבכירים בו – ויש בכך מידה של צדק לנוכח צביונו של הצבא (ראו בהמשך). לחצים מופעלים גם מצידם של גורמים במגזר הפרטי, דוגמת בעלי תחנות הרדיו האזורי, בעניין הפרסום בגל"צ.⁴²

שנית, נטען כי לרדיו המסחרי אין עניין להפיק תוכניות אומר ותעודה ברמה גבוהה, וכי רצונו להגדיל את הכנסותיו מעודד את מפעיליו להפיק תוכניות בעלות נמוכה אשר ימשכו קהל מאזינים רחב ביותר, כגון תוכניות מוזיקה, תוכניות מלל קלילות ועוד. כאשר מביאים בחשבון נתון זה ואת המשבר הפוקד את רשות השידור (במישור הכספי, במישור הניהולי ועוד), גל"צ מהווה גורם חשוב ביצירתם של תכנים רדיופוניים ברמה גבוהה, שיש לשמור עליו.⁴³ זאת על אחת כמה וכמה לנוכח העלות הנמוכה יחסית הכרוכה בהפקת שידורים בגל"צ לעומת עלות הפקתם על ידי אמצעי תקשורת אחרים.⁴⁴

להימצא בליבת העשייה של המדינה, וכי היא אינה יכולה להיעשות במסגרת השוק הפרטי. אנו בדעה כי הכשרת עיתונאים במסגרת הצבא, תוך הקצאת כוח-אדם ותקציבים לשם כך, יכולה להיות מוצדקת רק לשם מימושה של תכלית צבאית – הספקת תכנים תרבותיים, בידוריים וחדשותיים בעבור חיילי צה"ל. הצלחתם של עיתונאים יוצאי התחנה בשוק האזרחי עשויה להיות פועל יוצא עקיף של הכשרתם ושירותם בגל"צ, אולם אל לה להוות תכלית בפני עצמה בעבור הדרג הפיקודי בתחנה ובצבא ובעבור הדרג המדיני הממונה.⁴⁷

מעבר לכך, בעוד שבעבר נהנתה גל"צ מסוג של מונופול על הכשרת כוח-אדם בתחום העיתונות, כיום בוגרי גל"צ מתחרים עם בוגרי מוסדות אחרים – בתי-ספר לתקשורת, תחנות רדיו אזוריות, מקומונים, טלוויזיה קהילתית ועוד – על מקומות עבודה בשוק התקשורת האזרחי. יש אפוא כיום מסגרות הכשרה לא מעטות לעיתונאים, ועל כן אין גל"צ נהנית עוד ממעמד בכורה בהכשרתו של דור העתיד של העיתונות הישראלית.⁴⁸

הטיעונים המבקרים

את מתכונתו הנוכחית של שידור הרדיו הצבאי בישראל
והתייחסותנו אליהם

השידור, לשם הגדלה מסוכנת של כוחו תוך חתירה תחת הדרג המדיני הנבחר, שאליו הוא חייב להיות כפוף. לא בכדי מספר המדינות הדמוקרטיות שבהן פועלת תחנת רדיו צבאית שמשדרת לאזרחים הוא קטן מאוד – תאילנד וישראל – שכן בדמוקרטיה אל לו לצבא לעסוק בפוליטיקה מפלגתית.⁴⁹

אנו רואים בחיוב את קיומו של שידור ציבורי איכותי, פורה ומגוון לצידו של שידור מסחרי, בוודאי במדינת לאום צעירה, מורכבת ורבת אתגרים בישראל. אנו סבורים כי עליו לקדם תכנים תרבותיים וחדשתיים – היסטוריה, מורשת, תחקירים בשלל נושאים חדשתיים, אמנות, הגות ועוד – אשר השידור המסחרי אינו מקדם כראוי ובמידה מספקת.⁵⁰ כאמור, חלק לא-מבוטל משידורי הרדיו הצבאי בישראל – תוכניות אומר ותוכניות על חיילים וצבא – נושא אופי של שידור ציבורי בתוכנו (ואף כפוף לפיקוחה של רשות השידור). יש להבטיח שתכנים אלה, ובמיוחד תכנים המחברים בין החיילים, הצבא והחברה, ימשיכו להיות מועברים באמצעות גלי האתר. עם זאת, אין מקום לכך שהשידור הצבאי יבוא במקום

1. שלילה עקרונית של שידור ציבורי בכלל ושל שידור צבאי בפרט

יש הסבורים כי התפיסה שלפיה במאה העשרים ואחת יש עדיין מקום לכך שהממשל במדינה דמוקרטית בישראל יחזיק בערוצי שידור ציבוריים, מתוך רצון לקדם תכנים חדשתיים ותרבותיים שרצויים בעיניו בקרב ציבור האזרחים, הינה פטרונית, אליטיסטית ומתנשאת כלפי ציבור זה. היא עומדת בניגוד לרעיון מרכזי בדמוקרטיה המודרנית שלפיו האדם הבוגר הוא יצור רציונלי שמסוגל לקבל החלטות תבוניות שתואמות את טובתו האישית. כמו כן, השידור הציבורי עשוי לשמש מכשיר לא-ראוי בידי נבחרי הציבור או בידי הדרג הממונה במנהל הציבורי לשם הגדלה מסוכנת של כוחם תוך ניצול לרעה של משאבים ציבוריים.

כוחם של הדברים יפה שבעתיים כאשר מדובר בשידור צבאי המופנה גם – ובעיקר – אל אוכלוסייה אזרחית שחיה במדינה דמוקרטית. הגורמים המפעילים את הרדיו הצבאי כפופים לדרג הפיקודי העליון בצבא, וזה עלול, במקרים קיצוניים, לשדר לציבור הרחב מסרים תעמולתיים בוטים באמצעות תחנת

3. העבודה העיתונאית בגל"צ מגלמת מתח מובנה בין אופיו של הארגון הצבאי לבין הצורך להבטיח את חופש העיתונות

על מנת להבטיח שימוש נאות ויעיל בעוצמה הצבאית במדינה דמוקרטית, הארגון הצבאי בנוי באופן מדרגי (היררכי): כל חייל כפוף למפקד שמעליו, והחיילים כולם כפופים לדרג המדיני הנבחר. גל"צ היא יחידה צבאית, ולפיכך על החיילים המשרתים בה להישמע להוראות מפקד התחנה, על מפקד התחנה להישמע להוראות המפקדים שמעליו – קצין חינוך ראשי, ראש אב"א והרמטכ"ל – והרמטכ"ל חייב להישמע להוראותיהם של שר הביטחון ושל הממשלה כולה. כמו כן, הצבא צריך להרחיק את ידיו מעיסוק בפוליטיקה מפלגתית. מאידך גיסא, המקצוע העיתונאי מחייב מידה רבה של חופש על מנת להביע דעה, על מנת להשיג מידע ועל מנת ליצור ולהפיק מיזמים עיתונאיים, והוא כולל גם עיסוק רב בפוליטיקה.

סגל גל"צ ניצב אפוא בפני מתח עז בין שתי דרישות עקרוניות ומנוגדות אלה, במיוחד כאשר הוא עוסק בסוגיות מדיניות וצבאיות.⁵¹ אומנם, סעיף 48 לחוק רשות השידור הכפיף את התוכניות הלא-צבאיות של התחנה – אשר חלק לא מבוטל מהן עוסק באקטואליה – לפיקוחה של רשות השידור. ברם, גם בהפקתן של התוכניות הלא-צבאיות נוטלים חלק חיילים, ואלה כפופים במהלך שירותם למפקד גל"צ ולשרשרת המפקדים שמעליו, ואלה – לדרג המדיני. גם האזרחים העובדים בתחנה צריכים להקפיד על קיומן של ההוראות בצבא שמחייבות אותם, ויש גבול למידת הביקורת שהם יכולים למתוח על מערכת הביטחון.

כאשר חיילים ואזרחים בתחנה דנים באירוע פוליטי-מפלגתי או מפגינים עמדה ביקורתית כלפי הממונים עליהם במסגרת ריאיון, כתבה או תחקיר, הדבר אינו מתיישב עם צביונו המדרגי של הארגון הצבאי, שגל"צ היא חלק ממנו, ועם

השידור הציבורי האזרחי, ואנו בעד קידום רפורמה ברשות השידור, לרבות ב"קול ישראל".

נוסף על כך, כאמור לעיל, איננו מתעלמים מאפשרות של השפעה סמויה של הדרג המדיני הנבחר ושל הדרג הפיקודי העליון בצבא על תוכני השידור, ואנו מודעים לצורך למנוע, באמצעות מנגנוני בקרה שונים, מצב שבו גל"צ משמשת "שופר" של שר הביטחון או של הרמטכ"ל. כמו כן, אנו מזהים קושי בכך שחיילים יעסקו בסיקור עיתונאי של נושאים פוליטיים-מפלגתיים, וסבורים כי יש להטיל את הסיקור של נושאים אלה על האזרחים עובדי התחנה, כפי שנעשה במידה רבה בשנים האחרונות.

2. שינויים במפת תקשורת ההמונים בישראל ובהרגלי צריכת התקשורת של הישראלים

מפת אמצעי תקשורת ההמונים במדינת-ישראל השתנתה לבלי הכר מאז הוקמה גל"צ לפני יותר משישה עשורים. היא כוללת כיום אמצעים רבים ומגוונים יותר, ובכלל זה עיתונים מודפסים ומקוונים, טלוויזיה רב-ערוצית, בלוגים, אתרי מוזיקה וסרטים, וכולי. כל אלה מספקים לחיילים ולאזרחים כאחד תכנים חדשותיים ותרבותיים מסוגים שונים וממדינות שונות, והתלות בשידור הציבורי בכלל ובשידור הצבאי בפרט קטנה עד-מאוד. גל"צ אינה ממלאת אפוא תכלית צבאית-חינוכית הכרחית, על אחת כמה וכמה בהינתן שחיילי צה"ל אינם משרתים במרחק רב ממדינת-ישראל (ראו לעניין זה גם טיעון מס' 4 בהמשך). אף על פי כן, כאמור, שיעורי ההאזנה לתחנה הינם גבוהים יחסית, והרדיו נהנה מיתרונות שצפויים להמשיך להקנות לו מאזינים לא מעטים. עם זאת, לא מצאנו מידע על-אודות שיעורי ההאזנה לתחנה בקרב חיילים. אנו סבורים כי על ראשי מערכת הביטחון ועל הפיקוד הצבאי להשיג מידע זה ולהתחשב בו בבואם לקבל החלטות הנוגעות בשידורים בתחנה.

5. צביונם של רוב השידורים בתחנה אינו צבאי בעיקרו

לוח השידורים של גל"צ כולל רוב מוחץ של תוכניות לא צבאיות, שכפופות לפיקוחה של ועדת גל"צ של רשות השידור, ומתוכן ניתן מקום מרכזי לתוכניות אקטואליה וחדשות. מחד גיסא, נתון זה מבטא את העניין הרב של הציבור הישראלי (כולל חיילים) בענייני היום, לרבות עניינים ביטחוניים, ואת רצונם של ראשי התחנה למשוך כמה שיותר מאזינים לשידוריה.⁵⁹ מאידך גיסא, העיסוק בחדשות כרוך לא פעם בדיון בסוגיות אשר שנויות במחלוקת פוליטית בין מפלגות, בעוד הצבא אמור להתרחק ממחלוקת פוליטית ולשמור על צביון ממלכתי לשם קידום ביטחון החוץ של אזרחי המדינה. כמו כן, תוכן חדשותי מסופק גם על ידי ערוצי תקשורת אחרים – ציבוריים ומסחריים כאחד. נקודה בעייתית נוספת בהקשר זה היא העובדה שהצבא נהנה משימוש בכוח אדם זול יחסית – חיילות וחיילים בשירות חובה – לשם ביצוע משימות עיתונאיות מקצועיות, אשר התגמול על ביצוען בשוק התקשורת האזרחי גבוה בהרבה.⁶⁰

נוסף על כך, גלגל"צ היא תחנת מוזיקה שמבקשת, בשיתוף משרד התחבורה, לקדם את המאבק בתאונות הדרכים לא רק בצבא, אלא בחברה הישראלית כולה. גורמים שונים מצביעים על הפופולריות של התחנה בכלל, ובקרב חיילים בפרט, וכן על עלותה הנמוכה כסיבות להמשיך לקיימה במסגרת הצבא.⁶¹ אנו בדעה כי אף שלוח השידורים של גלגל"צ כולל תוכנית מוזיקה יומית שהשירים המושמעים במהלכה נבחרו על ידי חיילים ("קולות החיילים"), ואף שיש לקדם בטיחות בדרכים גם בקרב חיילי צה"ל, ספק אם על הצבא להחזיק בתחנה ובתדר נוסף לשם קידום מטרות אלה, שאינן צבאיות באופן מובהק (ראו לעניין זה גם טיעון מס' 7 בהמשך).

ההפרדה הנדרשת בין הצבא לבין המערכת הפוליטית-המפלגתית.⁵² לכן יש לראות בחיוב את החלטתם של מפקדי התחנה בשנים האחרונות לשבץ לתפקידי סיקור עיתונאי-פוליטי (כתב פוליטי, כתב כנסת וכולי) אזרחים עובדי צה"ל מבוגרים ומנוסים יותר, אף שגם הם כפופים למגבלותיה של המערכת הצבאית על פי חוק.⁵³ כאמור, אנו בדעה כי יש להרחיב מגמה זו ולהעביר תחומי סיקור חדשתיים נוספים לידי עיתונאים אזרחים, ובכך להקטין במידת מה את המתח האמור.

4. גל"צ משדרת לחיילים המוצבים במדינת האם שלהם ולאזרחיה של מדינה זו

בעוד תחנות רדיו צבאיות במדינות דמוקרטיות שונות משדרות לחיילים המשרתים הרחק ממדינת האם שלהם, גל"צ היא תחנה של צבא שחייליו מוצבים לרוב במדינת האם שלו.⁵⁴ תוכניותיה משודרות לחיילים שנמצאים בשטח ישראל ולאזרחים החיים בישראל (וכן למאזינים דוברי עברית ברחבי העולם באמצעות האינטרנט). כאמור לעיל, זה שנים רבות חיילי צה"ל אינם נמצאים במרחק רב מבתים וממשפחתם למשך תקופות ארוכות. לפיכך הם תלויים פחות ברדיו הצבאי לצורך שמירה על קשר עם קרוביהם ולצורך מעקב אחר המתרחש במדינתם בהשוואה למקביליהם בצבאות של מדינות דוגמת ארצות-הברית,⁵⁵ קנדה⁵⁶, בריטניה⁵⁷ וגרמניה⁵⁸. על כך יש להוסיף, כמצוין לעיל, את שפע ערוצי המידע ואמצעי התקשורת העומדים כיום לרשותם של חיילי צה"ל על מנת לשוחח עם בני משפחתם ולצרוך תוכן חדשותי, תרבותי ובידורי.

6. החיילים והעובדים בגל"צ אינם משקפים פסיפס חברתי רחב, והמגישים הבכירים בתחנה אינם אוחזים בעמדות פוליטיות מגוונות דיין

נטען כי בתחנה פועלים עיתונאים המגיעים מרקע דומה ומחזיקים בהשקפות-עולם דומות. הדבר חמור במיוחד שכן מדובר בתחנה של צבא ממלכתי, שאליו מתגייסים צעירות וצעירים משכבות רחבות באוכלוסייה. לדעת המחזיקים בטענה זו, בתחנה באות לידי ביטוי בעיקר עמדותיו של השמאל הפוליטי, שמובעות על ידי שדרניות ושדרנים בולטים, והחיילים המשרתים בתפקידים עיתונאיים בגל"צ מגיעים מרקע חברתי-כלכלי דומה: הם ברובם אשכנזים, תושבי תל-אביב רבתי, מבוססים וחילונים, שאינם חשופים לפסיפס העשיר המרכיב את צה"ל והחברה הישראלית. במסגרת התחנה, כך נטען, לא ניתנת במה מספקת לקולות שמרניים יותר, דתיים יותר וימניים יותר. המטען התרבותי והחברתי שרוב העיתונאים בתחנה נושאים משפיע על אופן הסיקור וההגשה שלהם. כן נטען כי עיתונאים שלא חוו באופן משמעותי שירות צבאי מבצעי מסקרים אחרת את המרחב הציבורי בישראל – הצבאי, המדיני ועוד.⁶²

אנו סבורים כי אין להתייחס בביטול לטענות אלה. גם אם הפיקוד הצבאי של התחנה ועיתונאיה נהנים מחופש פעולה עיתונאי, במסגרת שידוריה של תחנת רדיו של צבא ממלכתי יש להימנע ממתן ביטוי לחוג מצומצם של שדרים ושל עמדות פוליטיות וחברתיות.⁶³ עם זאת, נראה כי מפקדי התחנה פועלים כבר יותר מעשור לגייס לשורותיה של גל"צ עיתונאים צבאיים מרקע מגוון יותר מבעבר: תושבי פריפריה גיאוגרפית, דתיים לאומיים, יוצאי יהדות אתיופיה, דרוזים ועוד. כמו כן, הקורס להכשרתם של העיתונאים הצבאיים כולל סיפוח של החניכים ליחידות שונות בצבא, וכך הם נחשפים יותר לפניו המגוונים

של השירות בצה"ל ולחייליו.⁶⁴ אנו מברכים על מגמות חיוביות אלה, וסבורים כי יש לגוון גם את הרקע החברתי שממנו מגיעים האזרחים אשר מגישים את התוכניות המרכזיות של התחנה, ולרענן את לוחות המשדרים ואת זהות המגישים אחת לכמה זמן.

7. צמצום מספרם של תדרי הרדיו העומדים לרשותם של גורמי שידור פרטיים

בכל אזור נתון בישראל שני תדרי רדיו אזרחיים נתפסים על ידי הצבא, אשר ממילא שולט בנתח גדול של ספקטרום התדרים לשם מילוי צרכיו המבצעיים. התדר של גל"צ והתדר של גלגל"צ יכולים להיות מוקצים לטובת גורמי שידור פרטיים-מסחריים במסגרת מרכז, וכך להוות מקור הכנסה נוסף לקופת המדינה, שכן שימוש בתדרים כרוך בתשלום סכום לא מבוטל על ידי הזוכים במרכז להפעלתה של תחנת רדיו.⁶⁵ אנו רואים בחיוב את הקצאתם של תדרי רדיו לפרטים ולקבוצות בחברה באמצעות מרכז, על מנת לאפשר להם לקדם תוכני שידור מגוונים שיש להם ביקוש בקרב שוק המאזינים (ראו את המלצותינו להלן).

8. קושי עקרוני במימון חלק משמעותי מפעילותה של גל"צ באמצעות תשדירי שירות וחסות

כאמור, מעט יותר מחמישים אחוז מתקציבה של התחנה ממומנים על ידי תשדירי שירות וחסות. תשדירים אלה מאפשרים לתחנה להמשיך לפעול במתכונתה הנוכחית, שכן אין די במימון המגיע מתקציב המדינה. לשם כך נחקק בשנת 2005 חוק, אשר נהפך בשנת 2013 מהוראת-שעה להסדר קבוע. יש המבקרים צעד זה, מפני שהוא יוצר ערבוב לא-בריא בין הצבא לבין גורמים מסחריים שחפצים להגדיל את הכנסותיהם באמצעות פרסום.⁶⁶ ביקורת נוספת הגיעה מצד תחנות הרדיו האזוריות, אשר מפסידות הכנסה ונאלצות לחלוק את תקציבי הפרסום ברדיו גם עם גל"צ, אך הצדדים הגיעו להסכמה. לנוכח

העובדה שהרוב הגדול של תשדירי השירות והחסות אינם מטעמים של גופים מסחריים, אלא מטעמים של גופים מהמגזר השלישי ודומיהם, נראה שהבעיה אינה כה חמורה.⁶⁷

9. ביקורת על היבטים שונים בהתנהלותה של התחנה

אנו מזהים היבטים בעייתיים נוספים בהתנהלותה של התחנה. ראשית, התקציב השנתי של גל"צ אינו מפורט בספר התקציב המובא לאישור הכנסת, והוא נותר מסווג. איננו מוצאים הצדקה עניינית להסתיר את תקציב התחנה מעיני כלל חברי-הכנסת ומעיני כלל הציבור.⁶⁸ שנית, דרכי מינויו של מפקד גל"צ אינן מוסדרות באופן ברור בחוק. מחוק רשות השידור משתמע כי הוא ממונה על ידי שר הביטחון, והמפקד הנוכחי התמנה בעקבות המלצה של ועדה ציבורית שמינה השר לעניין זה. נוסף על כך, משך כהונתו של מפקד גל"צ אינו קבוע בחוק, ומפקדים שונים כיהנו בתפקיד פרקי זמן שונים.⁶⁹ אנו ממליצים לתקן מצב זה (ראו להלן). שלישית, הממונה על פניות הציבור בתחנה הינו עובד התחנה (וכך היה גם קודמו בתפקיד), והוא ממשיך להגיש תוכניות במסגרתה.⁷⁰ אנו בדעה כי מצב זה מקשה על הממונה – מבלי להטיל בו דופי באופן אישי – לבדוק בראש פתוח וללא לחץ פנים-ארגוני תלונה המגיעה אל שולחנו ונוגעת באחד מעמיתיו עובדי התחנה.

סיכום והמלצות מדיניות

תרבות שונות, תחקירים ועוד. כמו כן, אין כלל ודאות שהשידור המסחרי יקצה משאבים לטובת הפקת תוכניות העוסקות בתולדותיה של מערכת הביטחון, במורשת הקרב ובזכרון הנופלים, בהווי הצבאי וכולי – תכנים אשר טיפוחם מהווה לדעתנו מרכיב חשוב בשימור הרקמה החברתית והלאומית הישראלית, מורכבת ומגוונת ככל שתהיה, ובשימור הקשר בין הצבא לבין החברה. הנזק מסגירה מידית של התחנה עלול לעלות על התועלת, במיוחד לנוכח העובדה שהתחנה תופסת מקום מרכזי בנוף השידורים הרדיופוני ובשיח הציבורי, וזוכה כאמור בשיעורי האזנה נאים.

בה בעת אין אנו רואים כל הצדקה להמשך הפעלתה של גל"צ במסגרת הצבא בטווח הארוך, אם היא אינה רואה בצבא, בחיילים ובמועמדים לשירות ביטחון (מלש"בים) את ליבת העיסוק וקהל-היעד הראשוני שלה. לפי השקפתנו, על התחנה לשדר אפוא תכנים העוסקים במערכת הביטחון ובצה"ל או תכנים המיועדים לאוזניהם של חיילי צה"ל ושל מלש"בים (חדשות, תרבות ועוד), ולזכות בשיעורי האזנה ניכרים בקרב חיילי צה"ל ובקרב המלש"בים.⁷²

השינויים בחברה הישראלית ובעולם התקשורת בישראל ומחוץ לה מחייבים חשיבה מחודשת על מהות השידור הציבורי בכללותו. מטלה זו חורגת ממטרתו של נייר זה, אשר מתמקד כאמור בגל"צ, שאומנם אינה תחנת שידור ציבורי בהגדרתה, אך חלק מהתוכניות המשודרות בה דומות בתוכנן למקובל בשידור הציבורי. כפי שטענו לעיל, קיומה של תחנת שידור צבאית שממלאת תפקיד מרכזי בשיח הציבורי במדינה דמוקרטית מעורר קשיים עקרוניים ניכרים, ונראה שכיום לא הייתה מוקמת תחנה כזו בישראל.⁷¹ כמו כן, אנו בדעה כי לאחר שישים ושש שנות קיום של המדינה ושל צה"ל, יש לשאוף לצמצום תפקידי הצבא ולהותיר ככל האפשר את מלאכת קידומן של מטרות פוליטיות, חברתיות וכלכליות לגורמים אזרחיים – ציבוריים ופרטיים.

אף על פי כן איננו ממליצים לסגור את התחנה או להפריטה בטווח הנראה לעין. זאת, מכיוון שאיננו רוצים לזעזע את המערך הלא-מסחרי של תקשורת ההמונים בישראל בתקופה שבה עתיד השידור הציבורי האזרחי – רשות השידור – לוט בערפל, באופן שעלול לפגוע בהפקתם של תכנים רדיופוניים שמהווים מוצר ציבורי אשר לא יסופק על ידי כוחות השוק – סדרות תעודה ודרמה מסוגים שונים, תוכניות

”לפי השקפתנו, על

התחנה לשדר אפוא תכנים
העוסקים במערכת הביטחון
ובצה”ל או תכנים המיועדים
לאוזניהם של חיילי צה”ל
ושל מלש”בים (חדשות,
תרבות ועוד), ולזכות
בשיעורי האזנה ניכרים
בקרב חיילי צה”ל ובקרב
המלש”בים.”

המלצת המדיניות הראשונה שלנו היא

לערוך סקרי האזנה תקופתיים בקרב
מדגם של חיילי צה”ל ביחידות השונות
ובקרב צעירים לקראת גיוס, על מנת
למפות את דפוסי ההאזנה שלהם ולזהות
את העדפותיהם הרדיופוניות, ולהביא
העדפות אלה בחשבון בעת בניית לוח
השידורים של התחנה ובעת בחינת
שינויים נקודתיים בו.

לדעתנו, על התחנה לתת במסגרת שידוריה
ביטוי בולט לתכנים העוסקים במערכת הביטחון
בכלל, ובצה”ל ובחייליו בפרט, בעבר ובהווה.
מספרן הנוכחי של התוכניות הצבאיות והמקום
שהן ממלאות בלוח השידורים – פחות מעשרה
אחוזים – אינם מספיקים, ויש להגדילם, אם
כי מבלי להפוך את גל”צ לתחנה של “מארשים
וד”שים”. ניתן, למשל, ליחד ימי שידורים
שיתמקדו ביחידות שונות. ללא הגדלה מסוימת
של מספר התוכניות על חיילים ועל צבא, אין
לדעתנו מקום לתחנה במסגרת הארגון הצבאי.

המלצת המדיניות השנייה שלנו הינה

להגדיל את מספר התוכניות הצבאיות
המשודרות בתחנה, דהיינו, תוכניות
העוסקות בתכנים צבאיים וביטחוניים
ובחיילי צה”ל.

אין פירוש הדבר שהמשדרים בתחנה
צריכים להיות על טהרת הנושאים הצבאיים
והביטחוניים, ושהתחנה אינה יכולה למשוך
קהל מאזינים גם מקרב האוכלוסייה האזרחית;
אולם על המשרתים בה ועל העובדים בה לראות
את עצמם כפועלים בראש ובראשונה למען קהל
המאזינים בצבא ולאור היעדים שהוגדרו על
ידי הצבא, ורק בהמשך לכך לכוון לאוזנו של
הציבור הרחב בכללותו. אם לא כן יש להוציא
את גל”צ ממסגרת הצבא ולהפריטה או לחלופין
להפסיק את פעילותה כליל. על כן אנו מציעים
שורה של צעדי מדיניות שאימוצם צפוי לדעתנו
לחזק את החיבור של גל”צ לצה”ל, לחייליו
ולצעירים המיועדים לשרת בו, ובכך להבטיח
את צביונה כתחנה של הצבא ושל חייליו.

לנוכח השינויים התכופים והעמוקים המתרחשים
בתחום טכנולוגיות התקשורת, וכתוצאה מכך
באופני צריכת התקשורת, אנו סבורים כי יש
לקיים אחת לכמה שנים דיון מקיף בצביונה של
התחנה, במבנה שלה ובדפוסי פעילותה, על
מנת לבחון עד כמה הם עודם רלוונטיים, ואילו
שינויים והתאמות יש לערוך.

תחנת גלגל"צ פועלת אומנם במסגרת גלי צה"ל ונהנית משיעורי האזנה גבוהים למדי, אך היא מוקדשת לתוכניות מוזיקה ולהעברת מסרים של מאבק בתאונות הדרכים. תכנים ויעדים אלה חשובים, אך אינם ייחודיים לצה"ל ולחייליו, ולא ברור מדוע אי-אפשר לספק את התכנים הללו במסגרת השידור הציבורי האזרחי ובמסגרת השידור המסחרי. על כן אנו מציעים לבחון בכובד-ראש את האפשרות להוציא את גלגל"צ מרשותה של צה"ל, ובמקביל להגדיל את מספרן של תוכניות המוזיקה בגל"צ, אשר יוקדשו להעדפותיהם של חיילי צה"ל.

המלצת המדיניות החמישית שלנו היא

לבחון את האפשרות להוציא את גלגל"צ מרשות גל"צ ולהעמיד את התדר של גלגל"צ למכרז על הפעלתו של ערוץ מוזיקה ארצי. בה בעת יש לבחון הגדלה של מספר תוכניות המוזיקה המשודרות בגל"צ.

החל בשנת התקציב 2007 הצעת תקציב הביטחון, שמובאת לאישור הכנסת במסגרת הצעת תקציב המדינה, כוללת תחומי פעולה רגילים, שתוכנם גלוי לעיני כל חברי-הכנסת, ולצידם תחומי פעולה מסווגים, שתוכנם גלוי רק לעיניהם של חברי הוועדה המשותפת לעניין תקציב הביטחון.⁷³ תקציבה של גל"צ אינו נכלל במסגרת תחומי הפעולה הרגילים, אף שגובהו הכולל פורסם בעבר באמצעי התקשורת. אנו סבורים כי ההוצאה הציבורית צריכה להיות גלויה ושקופה לעיני חברי-הכנסת והציבור הרחב, להוציא סעיפי תקציב שחשיפתם עלולה לפגוע בביטחון המדינה. על כן איננו רואים כל מניעה עניינית לכלול את סעיפי התקציב של גל"צ במסגרת תחומי הפעולה הגלויים, ולהביאם לידיעת הציבור בישראל.

המלצת המדיניות השלישית הינה

לקיים דיון אחת לחמש שנים במסגרת גל"צ, במסגרת רשות השידור, במסגרת משרד הביטחון ובמסגרת משרד התקשורת על מתכונת פעילותה של התחנה בזיקה להיקף צריכת תכניה ברדיו ובאינטרנט, ולבחון את הצורך בעריכת שינויים מהותיים במתכונת הפעילות שלה.

אנו סבורים כי יש להתמודד ברצינות עם הטענה הנשמעת ביחס לרקע החברתי והאידיאולוגי של העיתונאים הפועלים במסגרת התחנה, במיוחד של האזרחים הוותיקים והבולטים שביניהם, שכן צה"ל הוא צבאה של החברה כולה, וגל"צ היא תחנתם של החיילים כולם. עם זאת, יש להיזהר מהטחת האשמות ומהכללות, במיוחד לנוכח הצעדים המבורכים שננקטים זה יותר מעשור לגיוסם של חיילים מרקע מגוון יותר לתפקידים עיתונאיים. לדעתנו, יש להמשיך במגמה זו, בתקווה שבטווח הקצר ובטווח הארוך נאחד ישתלבו בוגרי התחנה כמגישים בתוכניות שונות שמופקות בה. במקביל אנו מציעים לערוך ריענון של צוות המגישים בתוכניות המרכזיות. זאת, על ידי החלפתם של מגישים ותיקים לאחר פרישתם או לחלופין על ידי חלוקת התוכניות בין מגישים שונים מרקע שונה לאורך ימות השבוע. בה בעת יש להימנע מהנהגת "משטרת מחשבות" ומשיבוץ מגישים רק על בסיס עמדותיהם הפוליטיות.

המלצת המדיניות הרביעית שלנו היא

להמשיך את המגמה של גיוון הפרופיל החברתי של החיילים המגויסים למסלול של עיתונאים צבאיים בגל"צ, ולרענן את צוות המגישים של התוכניות המרכזיות בתחנה.

סיום תפקידו. הממונה יהיה עובד משרד הביטחון, ולא עובד התחנה, על מנת להבטיח עוד יותר את עצמאותו המקצועית.

לפי המלצת המדיניות השמינית שלנו

לתפקיד הממונה על פניות הציבור ימונה עיתונאי מנוסה ונקי כפיים אשר לא עבד בתחנה בארבע השנים שקדמו למינויו, ואשר לא יעבוד בתחנה במהלך מילוי תפקיד זה ובארבע השנים שלאחר סיום תפקידו. הממונה יהיה עובד משרד הביטחון.

לבסוף, אנו בדעה כי השינויים המבניים שהוצעו לעיל בפעילותה של גל"צ צריכים להוות חלק מתהליך חשיבה כולל על עתיד השידור הרדיופוני בישראל – הציבורי והמסחרי כאחד. תהליך זה צריך לכלול בחינה של אפשרות לפתוח תחנות רדיו פרטיות ארציות, נוסף על תחנות הרדיו הפרטיות המקומיות הקיימות או במקומן. זאת, נוסף על הצעתנו לעיל לבדוק את האפשרות להוציא למכרז את התדר של גלגל"צ. כמו כן יש לבחון פינוי של חלק מהתדרים המוקצים לרשות השידור לטובת הקמתן של תחנות רדיו פרטיות ארציות. בחינה מדוקדקת של אפשרויות אלה חורגת ממטרתו של נייר זה, ואנו מבקשים בנקודה זו אך להצביע על הצורך לקיימה.

המלצת המדיניות התשיעית והאחרונה

הינה בחינת אפשרויות שונות לפתיחתן של תחנות רדיו פרטיות ארציות.

המלצת המדיניות השישית שלנו היא

פירוט תקציבה של גל"צ במסגרת תחומי הפעולה הגלויים של תקציב הביטחון בספר התקציב המוגש לאישור הכנסת מדי שנה.

אין כיום כללים מחייבים ומפורטים המסדירים את הליך בחירתו של מפקד גלי צה"ל ואת משך כהונתו. אנו מציעים כי יגובשו כללים כאלה במסגרת הוראות הפיקוד העליון של צה"ל, אשר יקבעו תנאי סף הנדרשים מהמתמודדים על התפקיד, כגון ניסיון בתחום התקשורת (עיתונות, דוברות וכיוצא בהן), וכי הבחירה תיעשה על ידי שר הביטחון, על פי המלצת ועדה ובהסכמת הרמטכ"ל. כן מוצע לקבוע כי משך כהונתו של מפקד התחנה יעמוד על ארבע שנים.

המלצת המדיניות השביעית היא

עיגון הליך הבחירה של מפקד גל"צ וקביעת משך כהונתו בהוראות הפיקוד העליון.

בעשור האחרון הוחלט למנות במסגרת התחנה ממונה על תלונות ציבור, על מנת לברר תלונות של מאזינים הנוגעות בהתנהלות של גל"צ ועובדיה מעל גלי האתר. זהו צעד מבורך, אך אנו סבורים כי על מנת להגדיל את עצמאותו של הממונה בבואו לברר תלונות, ולהקטין את הלחץ המודע או הלא-מודע שאדם עלול לחוש בבואו לדון בטענות נגד חבריו לעבודה, מוטב למנות לתפקיד זה עיתונאי נקי כפיים ובעל מוניטין מקצועיים אשר לא עבד בתחנה בשנים שקדמו למינויו, ואשר יהיה מנוע מלעבוד בה במהלך מילוי תפקידו ובשנים הסמוכות למועד

בבסוף, ברצוני להודות לחבריי לפורום קהלת על האמון שנתנו בי ועל העבודה המשותפת על המיזם, שכללה הסכמות בצד מחלוקות רעיוניות: ליושב ראש הפורום פרופ' משה קופל, למנכ"ל הפורום עוה"ד מאיר רובין (נריה), לראש מחלקת מחקרי המדיניות ד"ר יצחק קליין, לראש מחלקת המדיה שוקי בלס, לראש המחלקה הכלכלית ד"ר אשר מאיר, לעוה"ד צבי האוזר ולמר רמי סדן, אשר ליווה את המחקר מקרוב. תודה מיוחדת לליברטי פיץ-קלרידג', שסייעה באיתור מידע השוואתי על תחנות רדיו צבאיות בעולם הדמוקרטי. אחרון חביב, אני מודה מקרב לב לגיא פרמינגר על העריכה הלשונית. מכל מלמדי ומלמדתיי השכלתי.

ברצוני להודות לאנשים הרבים שסייעו לי במהלך כתיבתו של נייר-מדיניות זה. תודתי נתונה למרואיינות ולמרואיינים שתרמו מזמנם, מהידע ומהניסיון שלהם לטובת המחקר, ביניהם ד"ר מרדכי נאור, יצחק לבני, מולי שפירא ופרופ' יחיאל לימור, אשר פתחו לפניי את ביתם. ברצוני להודות גם לחזי נאור, ראש תחום רישוי לוויינים ושידורים לציבור במשרד התקשורת, לצבי שרפשטיין, חשב הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו, וכן לד"ר רפי מן, על שהעבירו לרשותי מידע רלוונטי הנוגע ברדיו בכלל ובגל"צ בפרט. תודה מיוחדת נתונה למפקדה הנוכחי של תחנת גלי צה"ל ירון דקל, לראש המטה שלו אודי ירושלמי, וכן לחיילים המשרתים בלשכת מפקד גל"צ.

- 1 לתאריכון מפורט של תולדות גל"צ ראו מרדכי נאור, רדיו חוק: הסוד והקסם של גלי צה"ל ותל-אביב: אבן חושן, 2014, עמ' 455-451.
- 2 רפאל מן וציפי גון-גרוס, גלי צה"ל – כל הזמן ותל-אביב: משרד הביטחון, 1991, עמ' 11, 29, 31; זאב דרורי, אוטופיה במדים: תרומת צה"ל להתיישבות, לקליטת העלייה ולחינוך בראשית ימי המדינה (שדה-בוקר: המרכז למורשת בן-גוריון והוצאת-הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, 2000), עמ' 148-149.
- 3 דרורי, שם, עמ' 149; מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 13, 15; רפי מן וציפי גון-גרוס, גלי צה"ל: מדברים מהשטח ותל-אביב: ידיעות אחרונות, ספרי חמד, 2002, עמ' 63-64; Rafi Mann, "Beyond the Military Sphere: The 63-year-old Debate over Israel's Armed Forces 'Civilianized' Radio Station", *Media History* (May 2013), pp. 172-173.
- 4 אוריגנה אלמסי, ועדת "גלי צה"ל" של רשות השידור וירושלים: הכנסת – מרכז המחקר והמידע, 2012, עמ' 4; דרורי, לעיל ה"ש 2, עמ' 150; מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 11, 17, 19; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 60, 63-64; Mann, supra note 2, pp. 173-174; Oren Soffer, "The Anomaly of Galei Tzahal: Israel's Army Radio as a Cultural Vanguard and Force for Pluralism", *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 32(2) (June 2012), p. 227
- 5 "המשרד הצבאי נועד לשתיים: לשמש מכשיר ביטחון והתגוננות, אמצעי קשר יעיל ומהיר לבנים ולאומן, לזירוז ולהפעלה של כוחות הצבא הסדיר וצבא המילואים, בכל חטיבות צבא הגנה לישראל ביבשה, בים ובאוויר. הוא נועד גם לשמש בצבא מכשיר לחינוך הנוער והעם, אמצעי עזר תרבותי לקליטת עולים, להנחלת העיון, להקניית ידיעת הארץ ותולדות האומה, לליכוד שבטי ישראל, לחישוב רצון לאומי ואחריות ממלכתית, להאדרת החזון ההיסטורי של עם ישראל לחיי עבודה, שלום, צדק, חירות ואחווה. שליחות-משנה זו של המשרד הצבאי טבועה במהותו
- ובייעודו של צבא הגנה לישראל" מצוטט אצל מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 11.
- 6 כך, למשל, בשנת 1953 מונתה ועדה לבחון את מעמדה של גל"צ. ראו גם מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 90; Soffer, supra note 4, pp. 228-230. מעניין שכשנת 1952 עלה רעיון להקים טלוויזיה צבאית בישראל, שבו היה מעורב סגל התחנה. הרעיון לא מומש לנוכח התנגדותו של שר הביטחון דוד בן-גוריון.
- 7 דרורי, לעיל ה"ש 2, עמ' 151; מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 47-43; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 28, 64; ריאיון עם ד"ר מרדכי נאור, סגן מפקד גל"צ בשנים 1971-1974 ומפקד גל"צ בשנים 1974-1978 (19.12.2013).
- 8 "הערב".
- 9 "משפחת שמחון".
- 10 ראו סעיף 48 לחוק רשות השידור. ראו גם אלמסי, 2012, לעיל ה"ש 4, עמ' 6-4, 11-10; מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 61-51; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 64-65; Mann, supra note 2, pp. 173-174; ריאיון עם ד"ר מרדכי נאור, לעיל ה"ש 7. בשנים האחרונות פועלת מטעם רשות השידור ועדת גל"צ, שמפקחת על תוכניותיה הלא-צבאיות של התחנה.
- 11 מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 51, 55, 59, 61; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 64-65; ריאיון עם ד"ר מרדכי נאור, לעיל ה"ש 7
- 12 אוריגנה אלמסי, תחנת "גלי צה"ל" – היבטים שונים של פעילותה וירושלים: הכנסת – מרכז המחקר והמידע, 2011, עמ' 5; מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 65; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 65; נאור, לעיל ה"ש 1, עמ' 457; Soffer, supra note 4, p. 231. ריאיון עם יצחק לבני, מפקד גל"צ בשנים 1967-1974 ומנכ"ל רשות השידור בשנים 1974-1979 (19.12.2013); ריאיון עם תא"ל (במיל') אפרים לפיד,

- 24 אלמסי, 2011, לעיל ה"ש 12, עמ' 16; מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 149-155; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 75; Soffer, supra note 4, pp. 235-236.
- 25 מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 163-165, 187-193; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 75.
- 26 אלמסי, 2011, לעיל ה"ש 12, עמ' 16-17; מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 195, 201, 215-227; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 75-77; Soffer, supra note 4, pp. 236-237 (במיל' אפרים לפיד, לעיל ה"ש 12).
- 27 רפי מן, "המציאות נשמעת אחרת", העין השביעית, <http://www.the7eye.org.il/83539>; 3.11.2013 (לעיל ה"ש 7); מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 77, 80; Soffer, supra note 4, pp. 237-238.
- 28 מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 81-80; ענת באליוט, "רצועת הביטחון", העין השביעית, 1.7.2001. <http://www.the7eye.org.il/28951> (29.12.2013).
- 29 אלמסי, 2011, לעיל ה"ש 12, עמ' 17; חנית ריטרמן, "קולו של אבא", ערוץ 7, 28.6.2007. <http://www.inn.co.il/Besheva/Article> (29.12.2013); מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 81, 95; ריאיון עם תא"ל אבי בניהו, מפקד גל"צ בשנים 2001-2007 ודובר צה"ל בשנים 2007-2011 (16.12.2013).
- 30 עמוס הראל, גילי איזיקוביץ ואופיר בר-זווה, "ברק הודיע לתקשורת על סיום כהונת מפקד גל"צ", הארץ, <http://www.haaretz.co.il>; 20.5.2011 /misc/1.1174518 (29.12.2013).
- 31 נתי טוקר, "מה שקורה עכשיו: מפקד גל"צ החדש ערך בה שינוי היסטורי – בדרך הוא גם פיטר טאלנטים והפחית את השכר", TheMarker, 30.8.2013: <http://www.themarker.com/markerweek/1.2110478> (29.12.2013); ריאיון עם ירון דקל, מפקד גל"צ החל בשנת 2012 (30.12.2013).
- 32 נתי טוקר וגילי כהן, "אחרי יותר מ-50 שנה, גלי צה"ל תעבור מיפו ללוד", הארץ, 18.2.2014. <http://www.haaretz.co.il/news/education/1.2248048> (26.2.2014).
- 33 התכתבות עם אודי ירושלמי, ראש מטה ודובר גל"צ (15.3.2014).
- 34 ראו את דבריו של בן-גוריון לעיל בה"ש 5; אלמסי, 2011, לעיל ה"ש 12, עמ' 5.
- 35 ריאיון עם פרופ' יחיאל לימור, חוקר תקשורת, לשעבר מרצה במכללת ספיר ואוניברסיטת אריאל (12.1.2014).
- 36 ריאיון עם ד"ר מרדכי נאור, לעיל ה"ש 7.
- דובר צה"ל בשנים 1984-1989 ומפקד גל"צ בשנים 1989-1991 (11.12.2013); ריאיון עם ד"ר מרדכי נאור, לעיל ה"ש 7; ריאיון עם מולי שפירא, לשעבר ראש חטיבת התרבות בגל"צ ומגיש התוכנית "בילוי נעים" בתחנה בימי שישי בבוקר (17.12.2013).
- 13 בהקשר זה ניתן למנות תוכניות כגון "שאלות אישיות" עם יעקב אנמון, המשודרת עד היום, "טעם וריח" עם דן בן אמוץ, "בוא נדבר" עם נתן דונביץ, "הלילה" עם יוסף (טומי) לפיד, "שעת צחצח" עם אנשי אקדמיה ורוח, ועוד. כמו כן הופקו בגל"צ תסכיתים ותוכניות תיעודיות שונות. מיזם רדיופוני כולט שהופק בשנים 1972 ו-1973 (ופעם נוספת בשנת 1980) היה "ערב שירי משוררים". מיזם זה הוביל להרחבת המגמה של הלחנת שירי משוררים עבריים.
- 14 עוז אלמוג, פרידה משרוליק: שינוי ערכים באליטה הישראלית וחיפה ואור-יהודה: הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה וזמורה ביתן, 2004, עמ' 175-177; מנחם מאוסנר, "גלי צה"ל או ההאחדה של הרוק והמוזיקה", פלילים ט (2001), עמ' 51-11; מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 85-67; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 68; Mann, supra note 2, pp. 173-174; Soffer, supra note 4, p. 231, לכני, לעיל ה"ש 7; ריאיון עם ד"ר מרדכי נאור, לעיל ה"ש 7.
- 15 Soffer, supra note 4, pp. 231, 233, לכני, לעיל ה"ש 12; ריאיון עם ד"ר מרדכי נאור, לעיל ה"ש 7; ריאיון עם מולי שפירא, לעיל ה"ש 12.
- 16 מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 91-89; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 69-68; נאור, לעיל ה"ש 1, עמ' 141-147, 100-119.
- 17 מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 93; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 69; נאור, לעיל ה"ש 1, עמ' 122-127; Soffer, supra note 4, p. 232. ריאיון עם יצחק לכני, לעיל ה"ש 12.
- 18 "גלגלי צה"ל".
- 19 אלמוג, לעיל ה"ש 14, עמ' 177-178; מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 105-97; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 69, 72; נאור, לעיל ה"ש 1, פרקים 5-8.
- 20 מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 107-103; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 93; נאור, לעיל ה"ש 1, עמ' 386-403.
- 21 מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 121-113; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 72.
- 22 מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 127-121, 135; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 73; Soffer, supra note 4, p. 235.
- 23 אלמוג, לעיל ה"ש 14, עמ' 185-188; מן וגון-גרוס, 1991, לעיל ה"ש 2, עמ' 139, 143, 149; מן וגון-גרוס, 2002, לעיל ה"ש 3, עמ' 75.

- 45 דוד אברהם, "עיתונאים נהנים יותר", וואלה, 2.1.2014: <http://b.walla.co.il/?w=/3050/2708607> (4.1.2014). נתי טוקר, "סקר TCI: הארץ עקף בחשיפה היומית את מעריבי שנחתך ב-60%", TheMarker, 20.1.2014: <http://www.themarker.com/advertising/1.2221874> [20.1.2014]; אלכסנדר נץ, "סקר TCI: האונה לרשת ב' יורדת בכמעט 15%, גם בתחנות גליץ המצב לא פשוט", איים, <http://www.ice.co.il/article/:21.7.2013> (4.1.2014); מן, לעיל הי"ש 27; נאור, לעיל הי"ש 1, עמ' 462-463; Mann, supra note 2, pp. 178-179; ריאיון עם תא"ל (במיל' אבי בניהו, לעיל הי"ש 29; ריאיון עם ד"ר אילנה דיין, לעיל הי"ש 37; ריאיון עם תא"ל (במיל' אפרים לפיד, לעיל הי"ש 12; ריאיון עם מולי שפירא, לעיל הי"ש 12; התכתבות עם רוי ברקאי, לעיל הי"ש 41.
- 46 נאור, לעיל הי"ש 1, עמ' 464-465; ריאיון עם תא"ל (במיל' אבי בניהו, לעיל הי"ש 29; ריאיון עם ירון דקל, לעיל הי"ש 31; ריאיון עם תא"ל (במיל' אפרים לפיד, לעיל הי"ש 12.
- 47 ריאיון עם פרופ' יחיאל לימור, לעיל הי"ש 35.
- 48 ש.ם.
- 49 ריאיון עם נחום ברנע, לעיל הי"ש 41; ריאיון עם פרופ' יחיאל לימור, לעיל הי"ש 35; ריאיון עם עוה"ד ד"ר תהילה שוורץ-אלטשולר, ראש מיזם רפורמות במדיה, המכון הישראלי לדמוקרטיה (29.12.2013). לענין היחסים בין הדרג המדיני הנבחר לבין הדרג הצבאי במדינות דמוקרטיות ראו: Richard H. Kohn, "How Democracies Control the Military", Journal of Democracy, 8(4) (1997), pp. 140-153.
- 50 על חשיבותו של השידור הציבורי בדמוקרטיה ראו ירון אורחי, עמרי בן-שחר ורחל לאל, רפורמה בשידור הציבורי: דרכים להתמודדות עם הסכנות האורכות לשידור הציבורי בדמוקרטיה הישראלית וירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, 1997, עמ' 10-9.
- 51 אלמסי, 2011, לעיל הי"ש 12, עמ' 1; Mann, supra note 2, p. 177; ריאיון עם נחום ברנע, לעיל הי"ש 41.
- 52 שלמה צדוק, "צו השעה", <http://www.nrg.co.il/online/1/nrg,7.8.2007>; ART1/618/650.html (5.1.2014); ריאיון עם חברת-הכנסת איילת שקד, יושבת ראש סיעת "הבית היהודי", לשעבר יושבת ראש משותפת של תנועת "ישראל שלי" (24.12.2013).
- 53 ריאיון עם ירון דקל, לעיל הי"ש 31; ריאיון עם תא"ל (במיל' אפרים לפיד, לעיל הי"ש 12.
- 54 טוקר, לעיל הי"ש 31; צדוק, לעיל הי"ש 52; Mann, supra note 2, p. 172.
- 37 ראו את דבריו של בן-גוריון לעיל בה"ש 5; ריאיון עם ד"ר אילנה דיין, מגישת התוכנית "עובדה" בערוץ השני של הטלוויזיה ומגישת התוכנית "נכון להבוקר" בתחנה כימי חמישי בבוקר (18.12.2013); ריאיון עם ירון דקל, לעיל הי"ש 31; ריאיון עם תא"ל (במיל' אפרים לפיד, לעיל הי"ש 12; ריאיון עם ד"ר מרדכי נאור, לעיל הי"ש 7.
- 38 אלמסי, 2011, לעיל הי"ש 12, עמ' 7; טוקר, לעיל הי"ש 31. ראו גם את רשימת התוכניות המשודרות בתחנה באתר גליץ: <http://glz.co.il/1116-he/Galatz.aspx> (12.1.2014).
- 39 אלמסי, 2011, לעיל הי"ש 12, עמ' 5; ריאיון עם ד"ר אילנה דיין, לעיל הי"ש 37.
- 40 רועי ברק, "מיכה פרידמן: ילא צריך לחול שינוי באופי של גלי צה"ל", גלובס, 9.2.2012: <http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000723423> (16.1.2014); ריאיון עם ד"ר דרור אידר, חוקר תרבות ובעל טור בעיתון "ישראל היום" (18.12.2013); ריאיון עם תא"ל (במיל' אבי בניהו, לעיל הי"ש 29; ריאיון עם ד"ר אילנה דיין, לעיל הי"ש 37; ריאיון עם יצחק לבני, לעיל הי"ש 12; ריאיון עם תא"ל (במיל' אפרים לפיד, לעיל הי"ש 12; ריאיון עם ד"ר מרדכי נאור, לעיל הי"ש 7; ריאיון עם מולי שפירא, לעיל הי"ש 12.
- 41 טוקר, לעיל הי"ש 31; מן, לעיל הי"ש 27; נאור, לעיל הי"ש 1, עמ' 463-465; Mann, supra note 2, pp. 175-176; ריאיון עם תא"ל (במיל' אבי בניהו, לעיל הי"ש 29; ריאיון עם נחום ברנע, עיתונאי בעיתון "ידיעות אחרונות" וחתן פרס ישראל לתקשורת (17.12.2013); ריאיון עם ד"ר אילנה דיין, לעיל הי"ש 37; ריאיון עם ירון דקל, לעיל הי"ש 31; ריאיון עם תא"ל (במיל' אפרים לפיד, לעיל הי"ש 12; ריאיון עם ד"ר מרדכי נאור, לעיל הי"ש 7; ריאיון עם מולי שפירא, לעיל הי"ש 12; התכתבות עם רוי ברקאי, מגיש התוכנית "מה בוער" בתחנה (21.12.2013).
- 42 אלמסי, 2011, לעיל הי"ש 12, עמ' 15-16; ריאיון עם פרופ' יחיאל לימור, לעיל הי"ש 35.
- 43 ריאיון עם תא"ל (במיל' אבי בניהו, לעיל הי"ש 29; ריאיון עם ד"ר אילנה דיין, לעיל הי"ש 37; ריאיון עם יצחק לבני, לעיל הי"ש 12; ריאיון עם מולי שפירא, לעיל הי"ש 12.
- 44 תקציב התחנה הכולל נמוך מאוד יחסית לזה של הרדיו הציבורי האורחי, ועלותה של גליץ לקופת המדינה נמוכה יחסית, שכן יותר מחצי מתקציבה ממומן מתשדירי שירות ומחסייות. ראו אלמסי, 2011, לעיל הי"ש 12, עמ' 3; מורן הרפו וילהלם ויסברג, "איך פועלת תחנת רדיו צבאית עם תקציב של 40 מיליון שקל?", <http://www.themarker.com/advertising/1.590405> (4.1.2014); ריאיון עם תא"ל (במיל' אפרים לפיד, לעיל הי"ש 12; ריאיון עם ד"ר מרדכי נאור, לעיל הי"ש 7.

- 55 שידורי רדיו וטלוויזיה לנחות האמריקאים באירופה
(AFN Europe): <http://www.afneurope.net/>
(7.1.2014); שידורי רדיו וטלוויזיה לנחות
האמריקאים באגן האוקיינוס השקט
.FN Pacific: <http://afnpacific.net/> (7.1.2014)
- 56 שידורי רדיו וטלוויזיה לנחות הקנדיים
(CFRT): <http://cfrt.datacast.com/en/about-us>
(7.1.2014)
- 57 שידורי רדיו וטלוויזיה לנחות הבריטיים
(BFBS): <http://www.bfbs.com/> (16.1.2014)
- 58 שידורי הרדיו לנחות הצבא הגרמני (Radio
Andernach): http://www.radio-ander-nach-bundeswehr.de/portal/a/rander!ut/p/c4/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP3l5EyrpHK94uyk-KLEvJTUlv2CbEdFAEtd-6s! (7.1.2014).
ניתן למצוא דוגמאות נוספות לרדיו של כוחות ביטחון
במדינות דמוקרטיות שונות: הצי הצ'יליאני, חיל
האוויר הברזילאי, משמר החופים האיטלקי וכו'.
תחנות מסוג זה משדרות לחיילים תוכניות אקסוליה,
מוזיקה, ספורט, חיילים ומשפחות וכדומה. בחלק
מהמקרים נרכשות תוכניות מרצועים אחרים –
למשל בשידורי הרדיו של כוחות הצבא האמריקאי.
- 59 ראו את רשימת התוכניות המשודרות בתחנה באתר
גליצ'י; אלמסי, 2011, לעיל ה"ש 12, עמ' 7-8; ריאיון
עם תא"ל ובמילין אבי בניהו, לעיל ה"ש 29; ריאיון
עם ד"ר אילנה דיין, לעיל ה"ש 37; ריאיון עם ד"ר
מרדכי נאור, לעיל ה"ש 7; ריאיון עם מולי שפירא, לעיל
ה"ש 12. נכון לחודש ינואר 2014, לוח השידורים של
גליצ'י כולל חמש תוכניות צבאיות, שממלאות שבע
שעות בלוח השידורים השבועי של התחנה, ואילו לוח
השידורים של גלגלצ'י כולל תוכנית אחת שמוקדשת
להעדפותיהם הרדיופוניות של חיילים ו"קולות
החיילים", שממלאת חמש שעות בלוח השידורים
השבועי של התחנה.
- 60 ריאיון עם ד"ר תהילה שוורץ-אלטשולר, לעיל ה"ש 49.
- 61 ריאיון עם תא"ל ובמילין אבי בניהו, לעיל ה"ש 29;
ריאיון עם ירון דקל, לעיל ה"ש 31; ריאיון עם ד"ר
מרדכי נאור, לעיל ה"ש 7; ריאיון עם מולי שפירא, לעיל
ה"ש 12.
- 62 "המערכה לשינוי פני גליצ'י: מה, בעצם, רוצה
ישראל שלי?" – מתוך אתר תנועת "ישראל שלי"
<http://www.myisrael.org.il/> (24.6.2011)
(5.1.2014) (action/960); הרפו וייסברג, לעיל ה"ש 44;
קלמן ליבסקינד, "כתב התרבות בגלי צה"ל יותר חשוב
מכל סירת גולני",
nrg, 2.11.2010: http://www.nrg.co.il/app/index.php?do=blog&encr_id=79974780b5e0d394fd
(5.1.2014) (dbd1a00f4f21d3&id=1765); צבי זרחיה,
"חיכית איילת שקד: אין בגלי צה"ל איזון תקשורתי",
TheMarker, 1.7.2013: <http://www.themarker.com/advertising/1.2060303> (5.1.2014);
שחר קוטינסקי, "המוזכרים של גלי צה"ל",
nrg, 16.10.2012: <http://www.nrg.co.il/online/1/>
- ART2/409/180.html (5.1.2014)
ריטרמן, לעיל ה"ש 29; ריאיון עם ד"ר דרור אידר, לעיל
ה"ש 40; ריאיון עם ד"ר אילנה דיין, לעיל ה"ש 37;
ריאיון עם איילת שקד, לעיל ה"ש 52.
- 63 לעניין זה יש להזכיר את סעיף 12 להפ"ע 2.0617,
אשר קובע, בין היתר, כי "במסגרת שידוריה תפעל
התחנה לשידור מהימן, הוגן ומאוזן". נוסף על כך,
סעיף 13 להוראה קובע כי "בשידוריה תפעל התחנה
למען שיקוף ההווה הישראלית על כל היבטיה
והבאתה בשידור לכלל חיילי צה"ל ולכל שכבות הציבור
בחברה הישראלית". ראו גם אלמסי, 2011, לעיל ה"ש
12, עמ' 13-14.
- 64 טוקר, לעיל ה"ש 31; ריאיון עם תא"ל ובמילין אבי
בניהו, לעיל ה"ש 29; ריאיון עם ד"ר אילנה דיין, לעיל
ה"ש 37; ריאיון עם ירון דקל, לעיל ה"ש 31.
- 65 הקצאתם של תדרי הרדיו לטובת השוק המסחרי
הייתה חוסכת לקופת המדינה את עלויות התפעול
והשכר של התחנה, ומפעיליה הפרטיים של התחנה
היו נדרשים לשלם אגרת תדרים, אגרת רישיון לכל
מְשַׁדֵּר, דמי זיכיון, תמלוגים, דמי הפצה ועוד. ראו
תקנות הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (תשלומי בעל
זכיון לשידורי רדיו), התשנ"ה-1995, וכן הודעת
הטלגרף האלוסי (אגרות), התשע"ד-2013.
- 66 ניב ליליאן, "הסירו את המחסום", העין השביעית,
<http://www.the7eye.org.il/> 1.3.2007
(5.1.2014); ריאיון עם מרופ' יחיאל לימור, לעיל ה"ש 35.
- 67 זרחיה, לעיל ה"ש 62.
- 68 אלמסי, 2011, לעיל ה"ש 12, עמ' 3. ראו גם את
הצעת תקציב משרד הביטחון לשנות הכספים
2013-2014 באתר משרד האוצר:
http://www.mof.gov.il/BudgetSite/StateBudget/Budget2013_2014MinisteriesBud/get/Safety/Lists/List/Attachments/16.MisradHabitachon_Prop.pdf (5.1.2014)
- 69 אלמסי, 2011, לעיל ה"ש 12, עמ' 9.
- 70 אלמסי, 2012, לעיל ה"ש 4, עמ' 11-12. על-אודות
הממונה על פניות הציבור בגליצ'י ראו באתר התחנה
באינטרנט: <http://glz.co.il/1402-17942-he/Galatz.aspx> (5.1.2014)
- 71 ריאיון עם תא"ל ובמילין אבי בניהו, לעיל ה"ש 29;
ריאיון עם ירון דקל, לעיל ה"ש 31; ריאיון עם תא"ל
ובמילין אבי בניהו, לעיל ה"ש 12; ריאיון עם ד"ר
מרדכי נאור, לעיל ה"ש 7; התכתבות עם רזי ברקאי,
לעיל ה"ש 41.
- 72 בהקשר זה ראו סעיף 3 להפ"ע 2.0617, הקובע כי
"גלי צה"ל נועדה להוות כלי תקשורת ציבורי-ממלכתי,
תוך מתן ביטוי ייחודי להיבטים צבאיים, ושימת דגש
על קהל החיילים".
- 73 ראו החלטה 485 של הממשלה ה-31 "הגברת
הבקרה על התקציב וההתקשרויות במשרד הביטחון"
(11.9.2006)

התייחסות גלי צה"ל לנייר מדיניות גל"צ

לכבוד

אייל צור – עמית מחקר
פורום קהלת

2 בנובמבר, 2014

הנדון: התייחסות גלי-צה"ל לנייר מדיניות גל"צ

ראשית, אבקש להודות לכם פעם נוספת על הפגישה הטובה שקיימנו וכן על סבלנותכם והקשב הרב. עשינו כמיטב יכולתנו להתייחס לנייר המדיניות שהכנתם ברצינות הראויה לו, ואף קיימנו סבב הצעות והערות של בכירי התחנה. מדובר באירוע יוצא דופן בתחנה.

אנו מקווים כי התייחסויותינו המצורפות תידונה ותזכנה להיכנס גם למסקנותיכם.

ולעצם העניין, להלן הנקודות המהותיות שאנו מבקשים להתייחס אליהן:

1. אנו סבורים שראוי שלאזרחי המדינה יהיה גוף תקשורת ששם לנגד עיניו רק את האינטרס הציבורי ושאינו שותף לאינטרסים פוליטיים או של בעלי ההון. בסופו של יום, כיום קיימות רק שתי תחנות רדיו ציבוריות ארציות המחזיקות מחלקות חדשות עצמאיות שלא למטרת רווח כלכלי – רשת ב' וגל"צ. מדינה דמוקרטית צריכה לדרוש פלורליזם ומגוון דעות גם בחדשות כמו בשאר שידוריה. מעל 53 ח"כים תמכו והצביעו בעד חוק גלי-צה"ל מול מתנגד אחד בלבד. בין המצביעים על החוק היו חברי כנסת מהשמאל, מהימין, חרדים ומהמפלגות המגזריות. הדבר מוכיח כי גם נציגי הציבור לאורכה ולרוחבה של המפה הפוליטית – בקונצנזוס ייחודי מסוגו – מאמינים כי יש מקום חשוב מאוד לגלי צה"ל בנוף כלי התקשורת בישראל. אומנם ישנו מספר קטן של מדינות דמוקרטיות בהן פועלת תחנת רדיו צבאית המשדרת לאזרחים, אך עצם ההשוואה עושה עוול גדול גם לישראל ולגלי-צה"ל. גל"צ הוקמה בשנת 1950, בעידן אחר, והתפתחותה לתחנה תוססת, משפיעה ופופולרית הייתה לאורך עשרות שנים.

2. התחנה בהחלט יודעת לעמוד מול לחצים של בעלי אינטרס עסקי ומסחרי ואף מול נבחרי ציבור ואנשי צבא ובטחון ודוגמא לכך ניתן למצוא במערכת הבחירות האחרונה כאשר היינו כלי התקשורת היחיד שלא קידם ולא "הריץ" מועמד, מפלגה או אג'נדה מטעמו. התחנה ואנשיה יודעים כיצד להתמודד עם לחצים. יש לזכור כי גם על גופי שידור פרטיים מופעלים לחצים, המגיעים מצד בעלי שליטה/ בעלי אינטרסים / פוליטיקאים / מקורבים וכו'. לעיתים הלחצים האלה הם משמעותיים הרבה יותר מאשר אלו אשר כלי שידור ציבורי חשוף אליהם.

העיתונאים בתחנה מצופים לעבוד עפ"י אמות מידה עיתונאיים ולפי שיקול דעת מקצועי בלבד. זו גם ההכשרה שהם עוברים בקורס ההכשרה שלהם בתחנה.

3. ציינתם בנייר העמדה כי אינכם יכולים להתעלם מאפשרות להשפעה סמויה של הדרג המדיני הנבחר ושל הדרג הפיקודי העליון בצבא על תכני השידור. עובדתית הטענה אינה מתיישבת עם המציאות בה שר הביטחון ממנה עיתונאי ולא קצין. לא כל שכן, כאשר מדובר בעיתונאי דעתן, עצמאי, בעל רזומה של שלושים שנה בתקשורת. באם היו מחפשים השפעה או לעשות בגל"צ שימוש כ"שופרו" של שר הביטחון, הרי שקל ונכון יותר היה למנות קצין אשר סר לפקודות ולמרות צבאית. יתרה מכך, בכל הקשור לעבודה העיתונאית הרי שגל"צ אינה משמשת דוברו של צה"ל, אלא חטיבת דובר צה"ל. מפקד התחנה כפוף לקצין החינוך והנוער הראשי אולם בעניינים עיתונאיים-מקצועיים, שבהם הוא עוסק בתפקידו כעורך הראשי של התחנה, הוא לא יהיה נתון למרות מפקדיו ויעמדו לנגד עיניו השיקולים המקצועיים העיתונאיים בלבד. לכל עיתונאי בכל גוף תקשורת ובכל העולם יש "בוס" ו/או עורך, ו/או מוציא לאור, כך שהתמונה המציירת את שאר עיתונאי העולם

סביר להניח שהיום לא היו מקימים את גלי-צה"ל אך משיש תחנה ציבורית טובה, האם יש לקרוא לסגירתה רק בשל היותה קיימת? טובת אזרחי ישראל הינה שהתחנה תמשיך לפעול במתכונתה הנוכחית. הקריאה לסגירת התחנה לדעתנו הינה מהלך אנטי-דמוקרטי ואנו בטוחים כי לא זו הייתה כוונת המחבר. באשר לטענה שהועלתה לפיה הצבא אמור להתרחק ממחלוקת פוליטית ולשמור על צביון ממלכתי אנו מבקשים להשיב כי אומנם מדובר ברדיו שהצבא מחזיק בו אבל כולנו פועלים בבסיס ההנחה כי בראש ובראשונה אנו פועלים במדינה דמוקרטית. דמוקרטיה, בין השאר, היא גם שיח על מה שקורה עכשיו. ויכוח בין ח"כ גלאון לשר בנט, לדוגמא, הוא לא משהו שצריך להישמר ממנו, בטח ובטח שלא בשידור. כל עוד העבודה העיתונאית נעשית עפ"י שיקולים עיתונאיים מקצועיים ושומרים על כללי האתיקה אין מניעה מלהביא לציבור את הדברים כמות שהם, גם כאשר מדובר במחלוקות פוליטיות. החיילים, בין אם בסדיר ובין אם בקבע או במילואים, זקוקים לשמוע מגוון של נושאים וקולות גם אם מדובר בנושאים פוליטיים. הדמוקרטיה חשובה ללובשי המדים, לא פחות מאשר לאזרחים.

כ"פרודות חופשיות חפות מכל אינטרס" – אינה מדויקת ומציירת מצג שאינו בנמצא באף מודל בעולם התקשורת.

4. תפקידה ותרומתה של גל"צ לחברה ולשוק התקשורת בישראל רבים. יש לזכור כי פרט לגל"צ רק "קול ישראל" משדרת תחומי עשייה מרחיבי אופקים ודעת. שאר אמצעי התקשורת מתעניינים פחות בתחומי "ידע ויצירה". גל"צ היא תחנה צבאית – ציבורית וחובתה לא לקדש רק את הרייטינג, אלא לשדר תכניות ופינות בתחום ההשכלה, אהבת הארץ, האמנות, התרבות והיצירה הישראלית. העולם השתנה ללא היכר, ולא ניתן להעלות על הדעת שהגדרה לגוף תקשורת כפי שנעשתה בשנות החמישים במאה הקודמת תיחשב כמסמך של "ככזה ראה וקדש" ב-2014 במאה ה-21.

האם מצופה שנשאר לא רלוונטיים, או שנפיק את המירב מכך שהוחלט בשנת 1950 להקים רדיו ציבורי שמאז ועד היום מהווה חותמת לאיכות ומקצועיות ועבודה עיתונאית ראויה? כאמור תכנים רבים שמשודרים בגלי-צה"ל לא ימצאו מקומם בכלי תקשורת אחר, כל שכן בתחנת רדיו אחרת.

5. הועלתה טענה כי אין מחסור במקורות מידע חדשתיים בתחום הביטחון וכי אין מספיק תוכניות צבאיות – אולי אין מחסור במקורות מידע, אך יש מחסור בכלי תקשורת שאכן עוסקים בעניינים צבאיים, פרט לגלי צה"ל. גל"צ זוכה לאמון הציבור בכל המדדים והסקרים שנערכו בשני העשורים האחרונים, כתחנה אמינה מאד. השאלה היא ההגדרה מהי תכנית צבאית? "אלה האחים שלי" (חיילים מלחינים שירי נופלים), "עוד מעט נהפוך לשיר" – אומנים מלחינים שירי נופלים, משדר בן 10 שעות לזכר חללי "צוק איתן" (חיילים ואזרחים כאחד), יעל דן על מצבם של דתל"שים מגויסים, מצעד החיים בראשות הרמטכ"ל ולאחרונה אף הוספנו 10 מבזקים שבועיים בנושאי צבא. כל התוכניות האלו ונוספות אחרות לא נחשבות ולא נמדדות כתוכניות צבאיות, אף שהן עוסקות בנושאים צבאיים וביטחוניים. זאת בנוסף כמובן לתוכניות צבאיות מאופיינות. המשקל שאנו נותנים לנושאים הצבאיים והביטחוניים הוא רב ולכן נבחרה הגב' טלי ליפקין-שחק העיתונאית הצבאית הוותיקה ביותר בישראל, לשמש עורכת משדרי צבא וביטחון.

בנוסף, יש לזכור כי לאו דווקא קיים קשר בין תכנים צבאיים – לבין מה שהמשרתים בצבא בהכרח רוצים לשמוע. כל גוף תקשורת רלוונטי חייב לקיים שיווי משקל עדין בין הנושאים המעניינים את ציבור המאזינים לבין נושאים חשובים ככל שיהיו, שהם לאו דווקא ראשונים במעלה מבחינת המאזינים.

7. אנו מסכימים עם טענתכם כי אין תפקידו של הצבא להכשיר עיתונאים עבור השוק האזרחי, ציבורי, אך ישנם מקצועות רבים נוספים ואחרים שהכשרתם בצבא יכולה לשרת את אותם חיילים שעסקו בתפקידים הללו בזמן שירותם הצבאי. לדוגמה טייסים, בקרי טיסה, אנשי מחשבים, אנשי תקשורת של דובר צה"ל, כלבנים ותחומים נוספים ששירותם בצה"ל מעניק להם תפקיד של ממש והכשרה שקיימת גם בעולם האזרחי. מכאן אין לשלול את תפקיד העיתונאי הצבאי. אומנם אין זה תפקיד הצבא להכשיר את קברניטי "אל-על" ו"ארקיע" הבאים, אך מדובר בתוצאת לוואי של טייסים שסיימו בגאווה את שירותם הצבאי בתפקיד מסוים שיש לו גם ביקוש בשוק האזרחי.

בנוסף, בנושא הכשרתם של חיילי גל"צ ציינתם כי בעוד שבעבר נהנינו מסוג של מונופול על הכשרת כוח אדם בתחום העיתונות, כיום מתחרים בוגרי גל"צ עם בוגרי מוסדות אחרים - בתי ספר לתקשורת, תחנות רדיו אזוריות, מקומונים, טלוויזיה קהילתית ועוד - על מקומות עבודה בשוק התקשורת האזרחי. המשותף לכל הגופים המוזכרים - מדובר בגופים בעלי אינטרס כלכלי מסחרי. כשאתיקה עיתונאית, אינה מהווה בהכרח נר לרגליהם. עיתונאות המבוססת על אינטרסים מסחריים, תלות במפרסמים וכו', אינה יכולה להיות באותה איכות ואתיקה עיתונאית כפי שנלמד בגלי צה"ל. ההקפדה על אתיקה, פלורליזם, מחשבה מקורית, שוויון וחוסר בהתניה וכו' - יכולים להילמד רק במקום דוגמת גל"צ, בו אין מובאים בחשבון שיקולים זרים, פוליטיים ומסחריים כאחד.

יתרה מכך, אומנם בחלק מהמקרים מדובר בתוכניות אקטואליה שאינן מוגדרות כתוכניות צבא ובטחון, אך דווקא בשעות הפריים של הרדיו שדרינו בגלי-צה"ל, דוגמת רזי ברקאי, יעל דן וניב רסקין, עוסקים בתחומים האלה ממש בתכניותיהם, הנחשבות "תכניות אזרחיות".

6. אנו מוצאים עצמנו פעם אחר פעם מנסים לתקן רושם שהתקבע ואינו נכון על אופייה של התחנה ושל מרקם האוכלוסייה שמשרת בה. יש מספר דעות קדומות שלצערנו דבקו בתחנה, אף שאינן מבוססות על עובדות. מפקדה הנוכחי של התחנה ומפקדים בעבר קידמו מאוד את פתיחות התחנה לאוכלוסיות ומגזרים שונים. בתחנה משרתים בתפקידים עיתונאיים ולא עיתונאיים יוצאי אתיופיה (בוגרי קורס אמיר), אנשים שהגיעו מהפריפריה, דתיים לאומיים, חרדים, דרוזים - מנעד רחב מאוד של ציבור מהחברה הישראלית. הקריין הראשי של החדשות הינו דרוזי ששירת בתחנה כעיתונאי ומשפחתו מעוספייה והשנה גם קלטנו לראשונה עיתונאי חרדי. בגלי צה"ל כיום קיים מגוון רחב מאוד של מגזרים, עדות ודתות. איננו מכירים כלי תקשורת בו קיים פסיפס אנושי מרתק ורחב כמו זה שפועל בתפקידים בכירים ועיתונאיים בגל"צ.

גם בקרב השדרים האזרחים יש מגוון דעות. האם גם אבשלום קור, ג'קי לוי ד"ר יועז הנדל ואחרים עונים להגדרות הסטיגמטיות שדבקו לגל"צ?

8. בעידן הדיגיטלי הנוכחי וכמובן שבזה העתידי אין משמעות לגבולות גיאוגרפים ומשמעות קטנה מאוד גם לעניין הצורך בתדרים. כך לדוגמה כאשר רדיו דרום משדר על בסיס פלטפורמת האינטרנט וקיימת האפשרות גם לרדיו דיגיטלי בכלי הרכב, הרי ששידורי נקלטים בכל מקום בארץ ובאמצעות תשתית האינטרנט הלכה למעשה בכל מקום בעולם. במדינה כה קטנה משדרות כיום 16 תחנות אזוריות כאשר חלקן משדרות את מרבית התכנים שלהן בסינדיקציה ארצית. הסינדיקציה מוכיחה שני דברים. האחד, שהתחנות האזוריות כבר מזמן אינן רק אזוריות אלא משדרות לעיתים מדין ועד אילת בדומה לשידורי תחנות ארציות. השני, שאין מקום כנראה לתחרות נוספת ברדיו מאחר שהסינדיקציה נועדה למעשה לחסוך בעלויות של התחנות האזוריות והן נמנעות מלייצר תוכן עצמאי.

יתרה מכך, המציאות מוכיחה כי כאשר המדינה רוצה להעניק תדרים, היא עושה זאת ולא על חשבון תחנות קיימות.

בעוד מספר שנים לא גדול כאשר כל כלי הרכב יהיו מחוברים לתשתית האינטרנט, תכנס תחרות נוספת מצד אפליקציות מכל העולם המשדרות מוסיקה ומלל בכל שפה או ז'אנר קיים. התחרות תגדל במאות מונים ותדר כזה או אחר, לא יסייע בתחרות או ישנה את מפת התקשורת בישראל. הדבר היחיד שיהיה חשוב למאזינים הוא התוכן שהם יקבלו ולא הפלטפורמה והתשתית מהן יקבלו את השידור. מי שיעשה תוכן ראוי וטוב, הוא זה אשר יזכה בנתוני האזנה גדולים.

כאמור כיום פועלות 16 תחנות רדיו אזוריות ושתי תחנות ארציות, כאשר "קול ישראל" מחזיקה 8 תחנות רדיו. האם אין בכמות הזו די במדינה בת 8 מיליון תושבים? האם רק כניסת תחנות רדיו נוספות תשנה את מפת התקשורת בישראל? והיכן בכל זה נכנס השיקול של שידור ציבורי ראוי? שידור ציבורי בו יש מקום לתוכניות ייחודיות שגם אם הן אינן הכי פופולריות, יש בהן כדי להעביר מסר לחברה בישראל, להנחיל ערכים חשובים (לדוגמה: חשיבות הגיוס לצבא) וכו'.

9. עניין תקציב ומימון התחנה מתקציב משהב"ט הינו נושא שמעסיק רבים. הביקורת הנשמעת בדרך כלל ובחלקה קיבלה גם ביטוי בנייר שהכנתם היא: אחד - מדוע התחנה ממומנת מתקציב הביטחון, ושתיים - מדוע היא מייצרת הכנסה עצמאית באמצעות שידורי חסות ותשדירי שירות (כמובן בכפוף לחוק גלי צה"ל). לשיטתנו מדובר בסתירה, שכן אם תקציב התחנה יהיה כולו מתקציב הביטחון - תשמע ביקורת קשה, שכן אין זה ראוי שתקציב הביטחון יופנה לתחנת שידור מצד שני, אם זה לא יהיה על תקציב הביטחון מדובר גם בדבר שלילי. האם מכאן ההמלצה צריכה להיות שכל תקציב התחנה צריך להישען על תקציב הביטחון? המחוקק בחר לתת לגל"צ את היכולת להסיר חלק משמעותי מאוד כביכול מהנטל שלה על תקציב מערכת הביטחון וזאת באמצעות מכירת תשדירים וחסויות מחד, ומאידיך עדיין לשמור עליה כגוף צבאי חשוב וייחודי. לא כל דבר שהוא ייחודי בנוף, צריך להשמידו או לסגור אותו.

לסיכום, אנו ערים לשינויים מתבקשים, שומעים ומקבלים חלק מדברי הביקורת, כולל במסמך זה, ועושים כל שניתן על מנת להציע מוצר עיתונאי טוב יותר, מאוזן ולא מוטה, ששם את טובת האזרח במרכז. אנו מקבלים דברי ביקורת בברכה, למדים מהם לא פעם ומנסים ליישם את הביקורת היכן שאנו מאמינים שאכן יש בהם כדי לסייע לתחנה להשתפר.

אנו מאמינים בלב שלם, כי גם בישראל שנת 2014 יש מקום להמשך פעילותה של תחנת הרדיו גלי צה"ל במתכונתה הנוכחית. מה שעובד טוב, אומנם צריך להתחדש, להישאר מעודכן, להיות קשוב לרחשי הציבור, אך אל לו להביט כל הזמן מעבר לכתף מהחשש לסגירתו. שוק התקשורת בישראל טוב יותר, פלורליסטי יותר, מגוון יותר כל עוד גלי צה"ל תפעל ותשדר. הקריאה לסגירת התחנה או להפיכתה ללא רלוונטית באמצעות שינוי תמהיל השידורים הכה ייחודי לנו, תפגע בציבור הישראלי הרבה יותר מאשר התועלת שתצמח מסגירת התחנה בעלת ההיסטוריה המפוארת והרלוונטיות הנוכחית.

בברכה,

ירון דקל
מפקד גלי-צה"ל

10. אומנם תקציבה של גלי צה"ל אינו מפורט בספר התקציב המובא לאישור הכנסת, אך בכך אין כל ייחוד ואין זו דרישתה של התחנה. בתקציב השנתי של משהב"ט אין פירוט על תקציב יחידות צה"ל השונות, על תקציב משלחות לפולין ולרוסיה לדוגמה ושאר סעיפים בתקציב משהב"ט והצבא שאינם מדווחים כסעיפים העומדים בפני עצמם. יתרה מכך, תקציב גל"צ מתוך תקציב משהב"ט והצבא הוא שולי ביותר ואולי אף בין התקציבים הצבאיים הקטנים ביותר מבין מרבית יחידות הצבא השונות. על כן לא ברורה הדרישה להעמיד דווקא את תקציב גל"צ במרכז של הדיון על תקציב משהב"ט והצבא, ולהימנע מחשיפת תקציבים אחרים שמופנים לפעילות חברתית של צה"ל או פעילויות אחרות, לדוגמה הדרישה לדעת מה תקציב פעולות הגיור שהצבא עורך? תקציב גלי צה"ל נתון לפיקוח כפול: גם ישירות של אכ"א והיועב"ל וגם של משהב"ט, כמי שמפקח על כלל תקציבי צה"ל.

11. המלצת המחבר לערוך סקרי האזנה תקופתיים הינה רעיון שהחלטנו לאמץ ולעשות בו שימוש וכבר בשנת התקציב הקרובה נפעל כך שנוכל להכין סקרים שונים.

התייחסות למכתב מגלי צה"ל

להלן התייחסותי לטענות:

1. באופן כללי, הבעתי הערכה מפורשת לשידור הלא מסחרי בישראל, ל"קול ישראל" שהוא שידור ציבורי ולגל"צ, והכרתי בתרומתם לשיח הציבורי (ראה עמ' 10-11, 13 ו-19 בנייר המדיניות). אין הדבר מונע ממני למתוח ביקורת על גופי שידור אלה ולטעון כי עליהם לעבור שינויים. גם האהדה הרחבה שיש לתחנה בציבור אינה יכולה לבטל את הקולות המסתייגים מקיומה, ויש להבטיח מתן ביטוי למגוון דעות וטעמים בשידורי התחנה, ששייכת לצבא ממלכתי. יתרה מזאת, לא טענתי כי יש לסגור את התחנה בכל תנאי, אלא רק אם היא אינה מקיימת תנאים מסוימים. אף על פי כן, הטענה לפיה סגירת התחנה תהווה מהלך אנטי דמוקרטי הנה מרחיקת לכת בעיניי, בלשון המעטה.

2. לא טענתי כי אין לחצים המופעלים על השידור המסחרי, אלא כי כל אמצעי התקשורת, לרבות רשות השידור וגלי צה"ל נתונים ללחצים, גם אם אלו פחותים יותר כאשר מדובר בשידור לא מסחרי (ראה עמ' 10-11 בנייר המדיניות).

לכבוד

מר ירון דקל

מפקד גלי צה"ל

12 בנובמבר 2014

**הנידון: התייחסות למכתבך אודות נייר
המדיניות של פורום קהלת בעניין גלי צה"ל**

שלום רב,

ראשית, ברצוני להודות לך על התייחסותך המפורטת לנייר המדיניות שכתבתי אודות גלי צה"ל ולזמן שהקדשת לשם כך יחד עם גורמים נוספים בתחנה בהם נועצת. זאת בהמשך להגעתך למשרדי הפורום בשלהי חודש אוגוסט ולדיון הרציני שקיימנו אודות הנייר. מכל מלמדיי השכלתי ואני חש כי נוצר בסיס רחב לדיון משותף, גם אם התגלעו בינינו מחלוקות תפיסתיות ורעיוניות. בטרם אתייחס בפרוטרוט לטענות שהעלית במכתבך, ראשי הפורום ואני מעוניינים לבקש ממך לנסח מסמך תגובה רשמי שלך, אשר יצורף לנייר המדיניות, יעוצב בהתאם ויופץ יחד עימו. זאת כחלק מהדו-שיח אותו אנו מקיימים.

3. ראה התייחסותי בסעיף הקודם. בהמשך לכך, לא טענתי בשום מקום כי "שאר עיתונאי העולם" הנם "פרודות חופשיות חפות מכל אינטרס". אף עיתונאי אינו חף מאינטרסים, בייחוד אם הוא פועל במסגרת גוף תקשורת.

4. ראה התייחסותי בסעיף 1. לא טענתי כי התחנה אינה צריכה לעבור התאמות ושינויים לאורך הזמן. ההפך הוא הנכון. ברם, אני סבור שעליה לחזק את זיקתה לצה"ל בתכניה ובאופן פעילותה תוך ביצוע התאמות סגנוניות היכן שהדבר דרוש בהתאם לרוח הזמן.

5. אני מברך על המגמה להוסיף תכנים צבאיים לשידורי התחנה ומקווה שהיא תימשך, כאשר בה בעת יינתן בלוח שידוריה מקום מרכזי לתכנים לא צבאיים. במסגרת זו יש לדעתי לחשוב על אמות מידה להגדרתה של תכנית בתחנה כתכנית צבאית ולקביעת היקף התכניות הצבאיות הרצוי בלוח השידורים. מצב בו רוב שידורי התחנה יהיו לא צבאיים הוא מתקבל על דעתי, אך כיום נראה לי שמשקל התכניות הצבאיות קטן למדי, בייחוד בגלגל"צ אותה הצעתי להפריט. אני בעד קיום איזון בין רצונות משרד הביטחון והצבא לבין העדפות המאזינים, כאשר הבכורה צריכה להינתן להעדפות החיילים בחובה ובקבע וכן לאלו של מלש"בים (ראה עמ' 10-9, 15, 20-19 בנייר המדיניות).

6. גם כאן נטען שטענתי כי פסיפס המשרתים התחנה אינו מגוון דיו - ולא היא. בירכתי על מגמת הגיוון הגוברת של העיתונאים בתחנה בחמש עשרה השנים האחרונות (ראה עמ' 16, 21 בנייר המדיניות) ואני סבור כי על המפקדים הבאים של התחנה לדבוק בה, גם ברמת זהות המגישים הבכירים.

7. לא שללתי את המשך קיומו של תפקיד העיתונאי הצבאי בגלל התמורות שהוא עשוי להניב למשרתים בו לאחר תום שירותם בתחנה. רק טענתי כי אין זו סיבה להצדיק את קיומה של התחנה - טענה בה נתקלתי במהלך עריכתו של המחקר. אם יוצאים ממנה עיתונאים מצליחים - מה טוב, אך אין לטעון כי גל"צ צריכה להמשיך ולהתקיים בשל היותה ביה"ס הלאומי לתקשורת במדינת ישראל (ראה עמ' 12-11 בנייר המדיניות).

8. אני מסכים כי מספר התדרים שתופסת גל"צ הוא פחות קריטי כיום לנוכח ההתפתחות הטכנולוגית שצפויה לאפשר ריבוי תכנים גדול משמעותית בעתיד הנראה לעין. יחד עם זאת, אני סבור כי יש לאפשר באופן גלוי לתחנות הרדיו האזרחיות להיות תחנות ארציות ולקדם חופש רב יותר להפעיל תחנות רדיו בעתיד, אך זהו עניין שחורג מהעיסוק בגל"צ בנייר המדיניות. בלי כל קשר, אינני רואה כאמור הצדקה מספקת לקיומה של גלגל"צ במסגרת גל"צ. באשר לטענה אודות חשיבות השידור הציבורי שמופיעה שוב בסעיף זה, הרי שאני מפנה להתייחסותי לטענה הראשונה.

9. עם כל הבעייתיות שעשויה להיות כרוכה בקבלת מימון מגורמים חיצוניים, הרי שהסכמתי למצב הקיים שהוסדר בחוק גל"צ לפני שנה ושענתי שהבעיה אינה כה חמורה. על כן, גם במקרה הזה, הביקורת אינה נראית לי במקומה (ראה עמ' 17-16 בנייר המדיניות).

10. אני בעד לחשוף מרכיבים לא מעטים בתקציב הביטחון לעיני הציבור כולו, אך ענייניו של נייר המדיניות שכתבתי הוא גל"צ ולא מערך הגיור של צה"ל או יחידות אחרות במערכת הביטחון. לכן קראתי לנהוג בשקיפות תקציבית רבה יותר בהקשר הספציפי של התחנה.

11. אני שמח על אימוץ ההמלצה לערוך סקרי האזנה תקופתיים ומקווה שיינתן בהם משקל לדעתם של המשרתים בחובה ובקבע לצד דעתם של המועמדים לשירות ביטחון.

בכבוד רב ובברכה חמה,

אייל צור

עמית מחקר

פורום קהלת

בנוסף לטענות שהועלו במכתבך, ברצוני לדעת מהי התייחסותך להמלצת המדיניות השלישית בדבר קיום דיון ביעדיה ארוכי הטווח של התחנה אחת לחמש שנים במסגרת התחנה ובמסגרת משרד הביטחון, משרד התקשורת ורשות השידור החדשה. לדעתי, אימוץ צעד זה יכול לתרום לא מעט לתחנה. כמו כן, אני סבור כי יש מקום לשקול ברצינות את המלצת המדיניות השמינית בדבר מינוי נציב תלונות ציבור שאינו משמש במקביל שדרן בתחנה, שלא שידר בתחנה בפרק הזמן הסמוך למינויו ושלא ישדר בתחנה בפרק הזמן הקרוב לסיום תפקידו.

פורום קהלת

פורום קהלת הוא מכון מחקר השוכן בירושלים ופועל לעיגון מעמד הקבע של ישראל במדינת הלאום של העם היהודי, לחיזוק הדמוקרטיה הישראלית, קידום חירות הפרט ועידוד יישום עקרונות השוק החופשי בישראל. הפורום איננו מפלגתי ונשען על מקורות עצמאיים פרטיים ללא מימון ישיר או עקיף ממדינת ישראל או מכל ישות מדינית אחרת. כל תוצרי הפורום מוגשים למקבלי ההחלטות ולציבור ללא תמורה.

פורום קהלת (ע"ר)

רח' עם ועולמו 8

ירושלים, 9546306

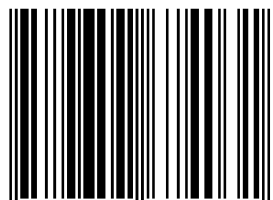
טל' 02-6312720

פקס' 02-6312724

office@kohelet.org.il

www.kohelet.org.il

ISBN 978-965-7674-03-1

9 789657 674031